

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Xaçmazda direktor
şagirdə
zorakılıq
etdiyinə
görə saxlanıldı

yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 2 noyabr 2017-ci il Cümə axşamı № 227 (6841) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Bakı-Tiflis-Qarsdan sonra üçtərəfli
Tehran zirvəsi - prezidentlər bir arada**

Azərbaycan və İran prezidentləri ikitərəfli görüşdə Qarabağı müzakirə etdilər, işğalçı ölkə narahatdır...

yazısı səh.9-da

**Türkiyənin Qarabağ məsələsinə aktiv
müdaxiləsinə əngəl olan səbəblər**

yazısı səh.5-də

**Müxalifətin mühacirlərin siyahısını
açıqlamamasının pərdəarxası**

yazısı səh.6-da

**Siyavuş Novruzovun söz
atdığı deputat kimdir...**

yazısı səh.5-də

Putinlə "döyüşə" qadınlar gedir

yazısı səh.13-də

**Genetik silah kimdə var-Rusiyada,
yoxsa ABŞ-da...**

yazısı səh.10-da

**Bölgənin "kor bayquş"u - BTQ
işğalçı ölkəni tərəddüddə qoyub**

yazısı səh.11-də

**"12 bankın birləşdirilməsi çox
önəmlidir" - Vüqar Bayramov**

yazısı səh.12-də

**Aralıq dənizi Rusiya və ABŞ-ın hərbi
bazasına çevrilib**

yazısı səh.14-də

**Turşu alanda diqqətli olun:
öldürə bilər...**

yazısı səh.15-də

**Azərbaycanda kommunistlərin
lideri rüşvətə görə tutuldu**

yazısı səh.2-də

**Terror kabusu Amerikada
- dünya tələşə**

yazısı səh.14-də

ABŞ sanksiyaları Azərbaycanın xeyrinə işləyə bilər

BAKİ HƏRBİ VƏ MÜHARİBƏ STRATEGİYASINI CİLALAYIR

Ərdoğanın Bakı səfərində daha bir hədəf; ölkəmiz Rusiya silahlarından imtina edə bilər; "Aldığımızı almışıq..." - ekspertlərdən ilginç açıqlamalar

yazısı səh.8-də

Tağı Əhmədovun 3 milyon dollarının batmasının şok sirri

Akif Çovdarov və digərlərinin əmlakının müsadirə olunaraq zərərçəkənlərə ödənilməsinə qərar verilərsə də, "Bakı Metropoliteni"nin sabiq rəisinə bir manat belə ödənilməsi barədə sensasion iddia; "40 illik əmək haqqımdı, yığıb saxlamışdım" deyən YAP-ın təşkilat sədrinə niyə inanmadılar?

yazısı səh.4-də

**Natiq Cəfərli:
"Dövlət işçilərə
görə ödənilən
sosial ödənişin
bir hissəsini
öz üzərinə
götürə bilər"**

yazısı səh.4-də

**Vüsal Qasımlı:
"Azərbaycan
Avropa və Mərkəzi
Asiya regionunda
3 ən islahatçı
ölkədən biri
əlan edilib"**

yazısı səh.12-də

**Arif Əsgərovun
adı keçən 3
məhkəmə işi -
100 milyonluq
itthamlar**

yazısı səh.7-də

2 noyabr 2017

Aleksandr Krilov

“Azərbaycan Şimal-Cənub layihəsi ilə regionun nəhəng ölkəsinə çevriləcək” - rusiyalı politoloq

“Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin iqtisadi əhəmiyyəti qədar siyasi əhəmiyyəti də böyükdür. Azərbaycan üçün bu layihənin əhəmiyyəti çox böyükdür. Belə ki, Azərbaycan bu layihə ilə Rusiya və İran kimi regionun, deyərdim ki, hətta dünya səviyyəsində nəhəng dövlətlərdən birinə çevrilmiş olur”.

Bunu APA-nın Moskva müxbirinə açıqlamasında Rusiya Elmlər Akademiyası yanında Y. Primakov adına Beynəlxalq İqtisadiyyat və Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun Postsovet Ölkələri Araşdırmaları Mərkəzinin rəhbəri Aleksandr Krilov bildirib.

Tehranda keçirilən Rusiya-Azərbaycan-İran prezidentlərinin üçtərəfli görüşünü şərh edən rusiyalı siyasi ekspert Şimal-Cənub dəhlizinin üçtərəfli görüşdə əsas müzakirə mövzusu olacağını söyləyib: “Bu layihənin region ölkələri üçün böyük əhəmiyyəti var. Bu, xüsusilə İran üçün vacibdir. Trampın İranda nüvə sazişinə yenidən baxacağı ilə bağlı bəyanatından sonra rəsmi Tehran Qərbə göstərmək istəyir ki, onun önü açıqlıb. Azərbaycan və Rusiya tranzit yolu İran üçün böyük imkanlar açıq”.

A. Krilov Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin Rusiya üçün də çox əhəmiyyətli layihə olduğunu vurğulayıb: “Bu, Rusiya məhsullarını Fars körfəzinə çıxaracaq çox ucuz və sərfəli tranzit yoludur”.

Prezidentlərin Tehran görüşünü APA-ya şərh edən Beynəlxalq İqtisadiyyat və Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun direktoru, akademik Aleksandr Dinkin isə üçtərəfli görüşdə Cənub dəhlizi layihəsindən başqa Xəzərin hüquqi statusu ilə bağlı bir sıra məsələlərin, o cümlədən Suriya böhranının və beynəlxalq terrorçuluğa qarşı birgə mübarizənin müzakirə olunacağını söyləyib.

Şahin Sultanovun apelyasiya şikayəti təmin olunmadı

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinə Müdafiə Nazirliyi Hərbi Dəniz Qüvvələrinin sabiq komandanı, vitse-admiral Şahin Sultanov və digərlərinin apelyasiya şikayəti və prokurorun protesti əsasında məhkəmə prosesi davam etdirilib.

APA-nın məlumatına görə, Elşad Şamayevin sədrliyi ilə keçirilən prosesdə Şahin Sultanovun vəkilləri Emil Bədəlov və Telman Abdıyev çıxış edib. Onlar hökmün ləğvini və bəraət hökmünün çıxarılmasını istəyiblər.

Şahin Sultanov isə çıxışında deyib ki, hökmün heç bir əsası yoxdur, ittihamlar saxtadır: “Mən qırx il hərbiçi işləmişəm, hər il orden və medallarla təltif edilmişəm. Sürət Hüseynovun qiyamının yatırılmasında iştirak etmişəm. Hər il yoxlama aparılıb və hər şey qaydasında olub. Lakin birdən dedilər ki, hər şeyi satmışıq”.

Qeyd edək ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinin hökmü ilə Şahin Sultanov 8 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Onun cəzası 3 il sınaq müddəti olmaqla şərti hesab olunub. Ş. Sultanov apelyasiya şikayətində bəraət hökmünün çıxarılmasını istəyib.

Digər təqsirləndirilənlər Qalib Hacıyev 2 il sınaq müddəti təyin edilməklə 5 il şərti cəzaya məhkum edilib. Həbsdə olan Kazım Əsgərova da şərti cəza verilib. O, məhkəmə zalından azadlığa buraxılıb. Kamandar Paşayev, Vüqar Hacıyev, Əziz Xıdırov da şərti cəzaya məhkum edilərək, həbsdən azad ediliblər.

Ş. Sultanov Cinayət Məcəlləsinin 313-cü (vəzifə saxtakarlığı) və 179.3.2-ci (mənimləmə - külli miqdarda törədildikdə) maddələri ilə təqsirləndirilib.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!
Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz və ya email yazmağınız kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01, 434 01 33

Rafiq Hüseynovun vida və dəfn mərasimi təxirə salınıb

Xalq artisti, məşhur diktor Rafiq Hüseynovun noyabrın 2-nə planlaşdırılan vida və dəfn mərasimi təxirə salınıb. Bu barədə APA-ya Rafiq Hüseynovun həyat yoldaşı Səbinə Hüseynova məlumat verib.

O bildirib ki, xalq artistinin cənəzasının Bakıya gətirilməsində texniki problemlər yaranıb: “Mənə məlumat verdilər ki, Almaniyada sənədləşdirmə işlərində problem yaranıb. Cənəzə noyabrın 2-də Bakı vaxtı ilə 17:00-da Bakıya göndəriləcək”.

Sabiq deputat Nizami Quliyev vəfat etdi

Azərbaycan Milli Məclisinin sabiq deputatı Nizami Quliyev dünyasını dəyişib.

Bu barədə «Report»-a onun yaxınları məlumat verib.

Qeyd edək ki, N.Quliyev I və II çağırış Milli Məclisin deputatı olub. O, parlamentdə Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyasını (AXCP) təmsil edib. Daha sonra AXCP-dən istefa verib və Aydınlar Partiyasına keçib.

Xaçmazda 12 yaşlı şagirdə seksual hərəkətlər edən məktəb direktoru saxlanıldı

Xaçmaz rayonunda orta məktəbdə 12 yaşlı şagirdə qarşı seksual hərəkətlər edən məktəb direktoru saxlanılıb.

“Report”un Şimal bürosunun məlumatına görə, rayonun Arzu qəsəbə tam orta məktəbinin direktoru, 1955-ci il təvəllüdü Gülməz Alxasov saxlanılaraq rayon prokurorluğuna gətirilib. O, məktəbin 6-cı sinif şagirdinə qarşı etdiyi seksual hərəkətlərə görə 12 yaşlı qızın valideynləri tərəfindən polis və prokurorluğa edilən şikayət əsasında saxlanılıb.

Baş verən hadisə ilə bağlı məktəbdə təhsil alan şagirdlərin valideynləri direktorun işdən çıxarılması və məktəbli qıza qarşı etdiyi hərəkətlərə görə məsuliyyətə cəlb edilməsi tələbi ilə təhsil ocağına toplaşaraq etiraz aksiya təşkil ediblər.

Hadisə yerinə rayon təhsil şöbəsinin müdiri, Xaçmaz Rayon Polis Şöbəsinin reis müavini və şöbənin əməkdaşları gəlib.

Gülməz Alxasov vəzifəsindən müvəqqəti kənarlaşdırılıb. Bu barədə APA-nın yerli bürosuna Xaçmaz Rayon Təhsil Şöbəsinin məsləhətçisi Ağamirzə Əzimov bildirib. O deyib ki, hazırda direktorun vəzifəsini direktor müavini icra edir.

Faktla bağlı araşdırmalara başlanılıb.

Musa Tükənov

Azərbaycan kommunistlərinin lideri həbs olundu

Azərbaycan Vahid Kommunist Partiyasının sədri, “Azərbaycan Karlar Cəmiyyəti” İctimai Birliyinin sədr müavini Musa Tükənov həbs edilib.

“Report”un xəbərinə görə, M.Tükənova Cinayət Məcəlləsinin 311-ci (Rüşvət alma (passiv rüşvətçilik)) maddəsi ilə ittiham irəli sürülüb.

Binəqədi Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə onun barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Faktı M.Tükənovun ailəsi təsdiqləyib.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətinin rəhbəri Eldar Sultanov APA-ya bildirib ki, vətəndaşların müraciətləri əsasında ictimai birliyin sədr müavini Musa Tukanov Baş prokuror yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Baş idarəsində istintaqı davam etdirilən cinayət işi üzrə Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilib.

Məhkəmənin qərarı ilə M. Tukanov barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

SOCAR Ceyhan limanından 14 mln. tona yaxın neft ixrac edib

SOCAR 2017-ci ilin oktyabr ayında Novorossiysk limanından 84 min 975 ton, Supsa limanından 261 min 397 ton, Ceyhan limanından 1 milyon 201 min 812 ton xam neft ixrac edib.

Bu barədə “APA-Economics”ə SOCAR-dan məlumat verilib.

Məlumatla görə, ümumilikdə yanvar-oktyabr ayları ərzində Novorossiysk limanından 1 milyon 242 min 679 ton, Supsa limanından 2 milyon 13 min 209 ton, Ceyhan limanından 13 milyon 955 min 348 ton xam neft ixrac edilib.

Qeyd edək ki, SOCAR tərəfindən ixrac olunmuş xam neftin göstəriciləri həm Azərbaycan dövlətinə, həm də şirkətin özünə məxsus xam neft həcmələri əks etdirir.

Həyat yoldaşı əlavə edib ki, xalq artisti ilə vida mərasimi noyabrın 3-də Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahni Teatrında saat 10:00-dan 12:00-dək keçiriləcək.

Rafiq Hüseynovun yas mərasimi isə Heydər Məscidində keçiriləcək. Qeyd edək ki, Rafiq Hüseynov Almaniyanın Düsselddorf şəhərindəki klinikalardan birində dünyasını dəyişib. O, xərçəngdən əziyyət çəkirdi.

TANAP bu ilin sonunda test ediləcək

“2017-ci ilin sonunda Trans-Anadolu Qaz Boru Kəmərinə test işləri aparılacaq”. “APA-Economics” xəbər verir ki, bu barədə Türkiyənin enerji və təbii ehtiyatlar naziri Berat Albayrak bildirib.

“Bu ilin yekununda TANAP-ın test olunması üçün boru kəmərinə ilk qaz vurulacaq”, - deyə o vurğulayıb.

Bundan öncə TANAP konsorsiumunun baş direktoru Saltuk Düzyol bildirib ki, 2018-ci ilin əvvəlindən etibarən boru xəttinin təbii qazla doldurulmasına başlanılacaq: “Sistemlərin test edilməsi məqsədilə Türkiyə-Gürcüstan sərhədindəki giriş nöqtəsindən sisteme qaz vurulacaq”.

“Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsi regionun ən aktual layihələrindən biridir. “Şahdəniz-2” layihəsi üzrə hasil edilən qaz sualtı boru kəməri ilə Səngəçal Terminalına və daha sonra Cənubi Qafqaz Boru Kəməri (CQBK), TANAP və TAP vasitəsilə Türkiyə və Avropa bazarlarına çatdırılacaq. Layihə Gürcüstan və Türkiyə ilə birlikdə Avropa ölkələrinin davamlı enerji təhlükəsizliyi ilə əlaqədar strateji maraqlarına xidmət edəcək.

Türkiyəyə ilk qaz ixracı 2018-ci ildə, Avropaya isə 2020-ci ildə planlaşdırılır.

TANAP-ın reallaşdırılmasına dair Anlaşma Memorandumu 24 dekabr 2011-ci il tarixində imzalanıb. TANAP-ın inşası Cənub Qaz Dəhlizinin əsas tərkib hissələrindən biridir. Kəmərin uzunluğu 1,802 km təşkil edir. Boru 2018-ci ildə fəaliyyətə başlayacaq. TANAP-ın ilkin illik ötürücülük qabiliyyəti 16 mlrd. kubmetrdir (illik 31 mlrd. kubmetrədən artırıla bilər).

TANAP Türkiyə-Yunanistan sərhədində TAP sistemine qoşulacaq ki, bu da təbii qazın Avropaya çatdırılmasına xidmət edəcək. TANAP layihəsi nəinki “Şahdəniz” yatağından, eyni zamanda Azərbaycan ərazisindəki digər qaz yataqlarından da hasil ediləcək təbii qazın nəqli potensialına görə əhəmiyyətli siyasi və iqtisadi dəyərə sahibdir.

Gədəbəy sakini araqdan zəhərlənib öldü

Gədəbəy rayonunda spirtli içki (araq) qəbul edən 46 yaşlı kişi ölüb. “Report”un Qərb bürosunun məlumatına görə, hadisə rayonun Böyük Qaramurad kəndində baş verib.

Belə ki, rayon sakini, 1971-ci il təvəllüdü Tahiq Qəşəm oğlu Ələsgərov atasıgildə qəbul etdiyi alkoqollu içkidən sonra özünü pis hiss edib.

Yaxınları təcili yardım çağırsa da həkimlər onun artıq öldüyünü müəyyən edib. Onun spirtli içkidən zəhərlənərək öldüyü ehtimal edilir.

Faktla bağlı Gədəbəy Rayon Prokurorluğunda araşdırma başlanılıb.

Tarixi İpək Yoluunu yenidən canlandıran bir layihə kimi tanınan Bakı-Tiflis-Qars (BTQ) dəmir yolunda oktyabrın 30-da ilk qatar hərəkət etdi. Beləliklə, bu xətt vasitəsilə yükdaşımalarına start verildi. Qeyd edək ki, uzunluğu 838 kilometr olan dəmir yolunun 76 kilometri Türkiyədən, 259 kilometri Gürcüstandan və 503 kilometri isə Azərbaycandan keçir. BTQ illik 1 milyon sərnişin və 6,5 milyon ton yük daşıma qabiliyyətinə malikdir.

BTQ Asiyadan Avropaya ən qısa dəmir yolu marşrutu yadır. Belə ki, indiyədək yüklər dəmir yolu ilə şimaldan Çin-Qazaxıstan-Rusiya-Belarus-Avropa marşrutu üzrə, cənubdan isə Çin-Qazaxıstan-Türkmənistan-İran-Türkiyə-Avropa marşrutu üzrə göndərilirdi. İndi isə yeni yaranan mərkəzi TRASEKA marşrutu bunların hər ikisindən təxminən 1,5 dəfə qısadır.

Çinlə AB dövlətləri arasında illik ticarət dövriyyəsi 500 mil-

Rusiya BTQ-yə qoşula bilər, amma...

"Gürcüstan Rusiyanın sözügedən xətdən istifadəsinə razılıq verəcəyi halda Azərbaycan və Türkiyə də Rusiyanın BTQ-dən istifadəsinə etiraz etməyəcək"

yard avrodur. Bu çox böyük rəqəmdir. İldə Çindən Avropa və Amerikaya 3 milyon konteyner yük daşınır. Bu da əsasən dənizlər, okeanlar üzərindən edilir. Bu cür daşınma isə vaxt itkisi deməkdir, adətən bir yük 45-50 günə gedib çatır. Mərkəzi - TRASEKA marşrutu ilə isə yükləri Avropaya cəmi 2 həftəyə, Türkiyənin müxtəlif şəhərlərinə isə 7-8 günə çatdırmaq olacaq. Yeni bu marşrut hər tərəfli səmərəlidir və Çin-Avropa yolunu təxminən 4 dəfə qısaldıb.

Bəs görəsən, bütün bunları nəzərə alan Rusiya Bakı-Tiflis-Qars dəmir yoluna qo-

şulmağa can atacaqmı? Yoxsa regionun ən güclü dövləti bu qədər mühüm bir transmilli layihədən kənarda qalacaq?

Rusiyanın bu xətdən istifadəsi demək olar ki, bütün tərəflər üçün daha rentabellidir. Lakin bunun üçün siyasi qərarın olması da mühüm şərtir.

«Yeni Müsavat»-ın suallarını cavablandıran iqtisadçı ekspert Vüqar Bayramov bildirdi ki, Ermənistan istisna olmaqla, digər qonşu ölkələrin BTQ-dən istifadəsi mümkündür: "Azərbaycan daha çox ölkələrin, xüsusən də Azərbaycanla strateji müttəfiqlikdə maraqlı olan ölkələrin Ba-

kı-Tiflis-Qars dəmir yolundan istifadəsində maraqlıdır və bundan sonra da maraqlı olacaq. Daha çox yükün daşınması daha çox gəlirin əldə edilməsinə və rentabelliyyətin yüksək olmasına gətirib çıxaracaq. Rusiyanın Gürcüstan vasitəsilə bu xəttə qoşulması mümkündür. Təbii ki, burada artıq Gürcüstanın mövqeyi də çox önəmlidir.

Gürcüstan Rusiyanın sözügedən xətdən istifadəsinə razılıq verəcəyi halda Azərbaycan və Türkiyə də Rusiyanın BTQ-dən istifadəsinə etiraz etməyəcək. Çünki bu, dəmir yolunun rentabelliyyətinin artırılması

baxımından vacibdir. Ona görə də tərəflər daha çox ölkənin BTQ-dən istifadə etməsində maraqlı olmalıdır. Ermənistan istisna olmaqla, digər ölkələrin bu dəmir yoluna qoşulması layihənin daha çox gəlir gətirməsinə, xərcin daha qısa zamanda qarşılanmasına və mənfəətin daha tez əldə edilməsinə zəmin yarada bilər".

Politoloq, "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu isə qeyd etdi ki, nəzəri baxımdan Rusiyanın BTQ-yə qoşulması mümkündür: "Lakin problem orasındadır ki, bu marşrut Rusiya marşrutuna bir qədər alternativdir. Çünki Çin hazırda Avropaya yükləri əsasən iki istiqamətdən daşıyır. Birinci istiqamət okeanla gəmilərlə daşıyır, ikinci istiqamət isə Transsibir magistralıdır. Sadəcə, Transsibir magistralının iki problemi var: birincisi ləngimələr olur, ikincisi Avropa-Rusiya münasibətlərində soyuqlaşmalar yaranır. Avropa da maraqlı deyil ki, Çindən çıxarı-

lan bütün yüklər Rusiya üzərindən bu qitəyə çatdırılsın. Rusiya isə BTQ-yə maraqlı göstərə bilər. Ancaq hər şey Çindən asılıdır. Çinin Avropaya daşdığı yükün miqdarı 500 milyon tona yaxındır. Türkiyə prezidenti R.T.Ərdöğanın da dediyi kimi, bu yükün çox yox, cəmi 10 faizi BTQ ilə daşınsa, bu həmin xəttin xeyli yüklənməsinə və işlək hala gəlməsinə səbəb olacaq. Ancaq Rusiya da bir qoşulma xətlə öz yüklərini BTQ ilə daşıya bilər, bunun üçün də Çinlə razılaşmalıdır. Mən düşünürəm ki, Rusiya belə bir addım atsın. Bu ölkə öz xəttini inkişaf etdirmək istəyir. Rusiya BTQ-yə qoşulsa belə, bu o demək deyil ki, Çindən gələn bütün yüklər bu xətlə daşına bilər. İlk növbədə bizim öz yüklərimiz var, həmçinin digər tərəfdaş ölkələrin və Qazaxıstanın yüklərini nəzərə almaq lazımdır. Ona görə də nəzəri baxımdan mümkün olsa da, praktiki olaraq Rusiyanın belə bir addım atacağını düşünürəm".

□ **Nərgiz LİFTİYEVA**

Bakı-Tiflis-Qarsdan ermənilərin istifadəsi mümkündürmü...

Deputat: "Artıq elə bir dövr yetişib ki, müharibələr yalnız döyüş meydanlarında və yalnız döyüş silahları ilə aparılmır"

Bakı-Tiflis-Qars dəmiryol xəttinin açılması ilə ermənilərin bu layihədən bəhrələnməsi məsələsi də gündəmə gəlmiş oldu. Ermənistanın bir dövlət olaraq Azərbaycanın təşəbbüskarı olduğu layihəyə qoşulmasının tək şərti məlumdur: işğal edilmiş torpaqlarımızın azad olunması.

Bəs sırası ermənilər, xüsusilə də BTQ-nin keçdiyi Gürcüstanın, Türkiyənin erməni əsilli vətəndaşları bu xətdən istifadə edə bilərlərmi? Azərbaycan buna hər hansı formada qadağa qoymalıdır?

Milli Məclisin üzvü Zahid Orucun dediyinə görə, Ermənistan BTQ layihəsi gündəmə gələn ilk vaxtlardan onun reallaşmaması üçün əlindən gələni edib: "Əvvəla, qeyd edim ki, iki gün əvvələdək Ermənistanın daxilində vətəndaşların və siyasi hakimiyyətin bu layihəyə baxışı bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənirdi. Uzun illərdir Dağlıq Qarabağ münaqişəsi üzündən əziyyət çəkən, sosial durumu aşağı olan sırası ermənilərdən fərqli olaraq, maddi təminatını həll etmiş hakimiyyət elitası layihəyə qarşı çıxır, onun icrasına

mane olmağa çalışırdı. Gürcüstanda olan erməni əsilli adamlar bu prosesdə xüsusi rol oynayırdılar. Layihənin yekunlaşması elə bu səbəbdən də bir qədər yubandı. İddialar da məlumdur: layihə qeyri-rentabellidir, gəlir gətirməyəcək və sair. Azərbaycan təkə 2007-ci ildə layihəni iqtisadi baxımdan rentabelsiz elan edən ABS-in deyil, çevrəsindəki bu cür qüvvələrin də müqavimətini qıraraq layihəni reallaşdırma bildi".

Deputat deyir ki, sırası ermənilərin BTQ-dən istifadəsi ilə bağlı bir neçə hüquqi məqama diqqət etmək lazımdır: "Dəmiryol xəttinin tikintisi üçün Azərbaycan Gürcüstanı böyük həcmdə kreditlər verib. Bu kreditlər qaytarılanaqədər xəttin Gürcüstan hissəsinin idarəetməsi Azərbaycanın nə-

Zahid Oruc

zarətində olacaq. Yeni bu kreditlər qaytarıldıqdan sonra hər ölkə öz daxilindəki hissə ilə bağlı qərar vermək hüququ əldə edəcək. Lakin buna baxmayaraq, dəmir yolundan istifadə etmək istəyən Gürcüstan vətəndaşlarına hansısa milli fərq qoyulması düzgün olmazdı və mümkün də deyil".

Z.Orucun fikrincə, Ermənistanın sadə vətəndaşları

BTQ-dən istifadə edərsə, bu, Azərbaycanın maraqlarına uyğundur: "Bu, Ermənistanın maraqlarına zərərdir. Əgər sırası ermənilər hakimiyyətin formalaşdırıldığı ideoloji kursdan kənara çıxıb bu xətdən istifadə edərsə, bu, çox yaxşı haldır. Nəzərə almaq lazımdır ki, erməni hakimiyyəti bu layihəni Dağlıq Qarabağ müharibəsinin tərkib hissəsi,

özləri üçün təhlükə adlandırır. Artıq elə bir dövr yetişib ki, müharibələr yalnız döyüş meydanlarında və yalnız döyüş silahları ilə aparılmır. Müharibə həm də iqtisadi meydanlarda, regional layihələr və sair yollarla aparılır. Bu baxımdan, ermənilərin bir hissəsini ram edib öz layihəyə cəlb edə bilsək, bundan qətiyyətlə narahat olmamalıyıq. Xatırlayaq ki, Ermənistan bizim regional layihələrə qoşulmaq üçün dəfələrlə cəhdlər göstərmiş, bizə müxtəlif yollarla təzyiqlər etdirib. Heç nə alınmadıqda isə onlara mane olmağa çalışıb. Məsələn, BTQ-nin özünə qarşı alternativ yaratmaq üçün Abxaziyaya gedən dəmiryol xəttini təmir etdilər, daha sonra İranla müqavilə bağladılar, kreditləşmə üçün addımlar atdılar. Lakin hələ də Ermənistanı İranla birləşdirəcək deyilən dəmiryol xətti hazır olmayıb. Düşünürəm ki, olmayacaq da. Çünki İrandan gedən qatarın daşdığı yüklər harasa çıxmalıdır axı. Ermənistanın indiki əlaqələri ilə o qatar heç yerə çıxma bilməyəcək - Türkiyəyə, Azərbaycana mümkün deyil, Gürcüstan BTQ vasitəsilə xətt artıq işə düşdü. Yeni ermənilərin öz siyasətləri özlərinin izolyasiyasına səbəb olub. Ermənistanın dövlət olaraq bu xətlə yük daşımaları qeyri-mümkündür. Amma sırası ermənilərə hər hansı qadağanın qoyulması bizə lazımdır da deyil".

Onu da qeyd edək ki, BTQ ilə sərnişin daşınmasına 2018-ci ildə başlanılması nəzərdə tutulur.

□ **DÜNYA**

Rusiyada halal kriptovalyuta yaradıla bilər

Rusiyada yaxın 2 il ərzində halal kriptovalyuta yaradıla bilər. "Report" TASS agentliyinə istinadən xəbər verir ki, bu açıqlamaları Müftülər Şurası Aparatının rəhbəri, İslam iqtisadiyyatı və maliyyəsi üzrə müşavir Mədinə Kalimullina verib.

M.Kalimullinanın sözlərinə görə, rəqəmsal pulların göstəricilərinə baxsaq, onların halal olması da mümkündür: "Lakin şəriət standartları hələ bu sahəni əhatə etmir. Bu mövzu Rusiya İslam cəmiyyətinə, xüsusilə Qafqazda çox aktualdır. İslam iqtisadçıları bu mövzunu hər zaman müzakirə edirlər".

O bildirib ki, son zamanlar bəzi müsəlman ölkələrində kriptovalyuta birjalı yaradılıb. BƏƏ, Küveyt, Bəhreyn və S.Ərəbistanında "BitOasis", İndoneziyada "Bitcoin" və Malayziyada "Coinbox" fəaliyyətə başlayıb.

"Müsəlmanları ən çox narahat edən xüsusiyyət kriptovalyutanın vahid tənzimləyicisinin olmamasıdır", - deyə aparat rəhbəri qeyd edib.

Xəbər verildiyi kimi, oktyabrın 30-da ləğv edilmiş Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Energetika və Nəqliyyat Sahələrində Təhlükəsizlik Baş İdarəsinin sabiq rəisi, general-mayor Akif Çovdarov da daxil olmaqla, bir qrupun işi üzrə məhkəmədə elan olunmuş nəticə Tağı Əhmədov üçün böyük şok olub. Belə ki, "MTN işi" üzrə məşhur zərərçəkmişlərdən olan "Bakı Metropoliteni"nin sabiq sədri T.Əhmədova dəyən ziyana görə ona pul ödənilməyəcəyi məlum olub. Qərara görə, T.Əhmədovun mülkü iddiası baxılmamış saxlanılıb.

Akif Çovdarovun "Bakı Metropoliteni"nin sabiq sədri Tağı Əhmədovdan 3 milyon manatı necə alması ilə bağlı iki fərqli ifadə vardı. T.Əhmədovun müdafiəçiləri iddia edirdilər ki, hər şey MTN-ə 10 ədəd "Range Rover" markalı avtomobil verilməsi məsələsinə görə başlayıb. Bunun üçün büdcədən pul ayrılıb. Lakin A.Çovdarov ayrılan məbləği mənimsəyərək, Tağı Əhmədovdan həmin maşınları alıb verməsini istəyib. T.Əhmədov təxminən 1 milyon dollara başa gələcək bu "xərc"dən imtina edib. Bu da qarşı tərəfi narazı salıb, bundan sonra T.Əhmədov və ətrafı barədə araşdırmalar başlanılıb.

Tağı Əhmədovun özünün, metroda işləyən qardaşı oğlu Şövqi Tağıyevin və digər qohumu Elşən Tağıyevin (*Tağı Əhmədovun qardaşı oğlanları*) istifadəsində olan telefon nömrələri qanunsuz olaraq dinlənilib. Bu işdə A.Çovdarovun tapşırıqlarını MTN-in Monitoring Xidmətinin sabiq rəisi, general-mayor Teymur Quliyev, həmin xidmətin əməkdaşları Anar Şirəliyev və Fərhad Atayev yerinə yetirib.

Dinləmələr zamanı lazimi məlumatlar əldə edildikdən sonra idarə rəisi Rəsul Rəsulov Tağı Əhmədovla görüşüb.

Ona rəhbərliyin mesajını çatdırıb. R.Rəsulov metropoliten haqda MTN-ə daxil olan şikayətlər əsasında onu həbs edəcəkləri, şəxsiyyətini zor tətbiq etməklə alçaldacaqları ilə hədələyib. Bunların baş verməməsi üçün isə T.Əhmədovun 3 milyon manat verməsini istəyib. Sabiq metropoliten rəisi bu tələbi də rədd edib.

Bundan sonra T.Əhmədovun qohumları olan Elşən və Şövqi Akif Çovdarovun göstərişi ilə saxlanılıb. Onlara MTN-də fiziki təzyiqlər olunub, döyərək işgəncələr verilib. Onlardan T.Əhmədovun əleyhinə ifadələr almağa çalışıblar. Nəhayət, Tağı Əhmədov məcburən 3 milyon manatı verməyə razılışıb. Onun oğlu Ruslan və qardaşı oğlu Əli 1,2 milyon dollar, 1,5 milyon avro və 300 min manat pulu qara idman çantasında 2014-cü ilin aprel ayında Bakıda A.Çovdarova məxsus mənzillərin birində şəxsən onun özünə verilib.

Çovdarov isə məhkəmədə sensasion faktlar açıqlamışdı. Məsələn, general demişdi ki, agentura vasitəsilə metropolitenə 11 milyon manatın dövlət büdcəsindən oğurlandığını aşkarlayıblar: "Təzə vaqon adı ilə Moskvadan işlənmiş vaqon alıb, rəngləyib, xəttə

Tağı Əhmədovun 3 milyon dollarının batmasının şok sirri

Akif Çovdarov və digərlərinin əmlakının müsadirə olunaraq zərərçəkənlərə ödənilməsinə qərar verilərsə də, "Bakı Metropoliteni"nin sabiq rəisinə bir manat belə ödənilməməsi barədə sensasion iddia; "40 illik əmək haqqımdı, yığib saxlamışdım" deyən YAP-ın təşkilat sədrinə niyə inanmadılar?

buraxıblar. Bu yolla 11 milyondan çox dövlət vəsaiti mənimsənilib. "Azerejeri"yə 4 milyon manat borcu var idi, onu da mənimsəmişdi. Bunlar üzə çıxandan sonra biz Tağı Əhmədovun əmlaklarını da müəyyən etməyə başladıq. Məlum oldu ki, Tağı Əhmədovun "Sahil" metrosunun üstündəki binada 4 mənzili, "Yeni Həyat" yaşayış kompleksində 4 mənzili, Neft Akademiyasının əsas korpusu ilə üzbuüz 7-8 dükkanı, Bakıda 6-7 bağ evi, Yasamal rayon

məhkəməsinin yeni binasının arxasındakı "Kolizey" və "Şəhərizad" restoranları, Dubayda yaşayış kompleksində yerləşən otelin bütövlükdə 3 mərtəbəsi, Dubayda bir böyük ticarət mərkəzi var. Tağı Əhmədov Xarici İşlər Nazirliyində işləyən oğlu Ruslan Əhmədov vasitəsilə 17 milyon dollar pulu ofşor hesablarla ölkədən çıxarıb. Dubaydakı hoteli və ticarət mərkəzini də bu pulla alıb. Moskvada metro çıxışında 5 milyona 120 kvadratmetrik dükkan alıb, icarəyə verib.

"TexnikaBank"da 13 milyon dollar pulu olub, digər pulları isə "Bank of Baku" və "Unibank"dakı hesablarında idi. "Texnikabank" müflis olanda öz hesabından 9 milyon çıxarıb, ofşora yatırırmışdı. Ümumilikdə Tağı Əhmədov və yaxınlarının hesablarında 21 milyon pul müəyyən edildi".

A.Çovdarov demişdi ki, Tağı Əhmədov ondan şikayət etmək fikrində olmayıb:

"2016-cı ildə ərizəsini geri götürmək istəyirdi, neçə yerdə də demişdi ki, bu yaşımda mənə lazım idi bu? Onu şantaj etdilər, oğlu Ruslan içkili vəziyyətdə qəza törətmişdi, adam ölmüşdü. Ruslan da ANS-in kamerasına düşmüşdü. Tağı bu məsələyə görə məcbur olub, mənim əleyhinə yalan ifadə verdi".

Qeyd edək ki, məhkəmənin hökmü ilə Akif Çovdarov 12 il həbs cəzası verilib. Maddi zərərçəkmişlərin bir neçəsinin mülki iddiası təmin edilib. A.Çovdarov və digərlərinin əmlakının müsadirə olunaraq zərərçəkənlərə ödənilməsinə qərar verilib. Amma göründüyü kimi, bu sırada T.Əhmədovun adı yoxdur.

YAP-ın Yasamal rayon təşkilatının sədri olan T.Əhmədovun faktiki zərərçəkən kimi tanınması barədə sensasion iddia var. Bildirilir ki, T.Əhmədov ətrafında aparılmış əməliyyat haqda deyilənlərdə böyük həqiqət payı var. Belə ki, Çovdarovun da təsdiqlədiyi kimi,

onun "Bakı Metropoliteni"nin ciddi korrupsiyaya yol verdiyi barədə məlumatlar olub və bu səbəbdən də onunla bağlı araşdırma aparılıb. Onun əmlakları ilə bağlı üzə çıxan faktlar hakimiyyətin müəyyən dairələrinin ciddi qəzəbinə səbəb olub və T.Əhmədov vəzifədən kənarlaşdırılıb. MTN də bu "işdə" öz payını alıb. T.Əhmədovun eməllərinə görə də ona 3 milyon zərərin ödənilməsinə qərar verilib.

Və sonda. T.Əhmədov A.Çovdarovun həbsindən sonra aparılan araşdırmalar zamanı istintaqda dindirilərək müstəntiqin ondan "siz 3 milyon manatı necə əldə etmişdiniz ki, Akif Çovdarova bu məbləğdə pulu ödəyə bildiniz?" sualına "40 illik əmək haqqımdı, yığib saxlamışdım" deyərək cavab vermişdi.

T.Əhmədovun dediyinə isə göründüyü kimi, heç məhkəmə həyəti də inanmayıb...

□ "YM"

Qeyri-rəsmi məşğulluğun səbəbləri və çıxış yolu

Ekspert: "Dövlət işçilərə görə ödənilən sosial ödənişin bir hissəsini öz üzərinə götürə bilər"

Azərbaycanda qeyri-rəsmi məşğulluğun yüksək səviyyədə olmasının yaratdığı sosial problemlər Milli Məclisdə qaldırılıb. Millət vəkili Qənirə Paşayeva parlamentin iclasında çıxış edərək əmək müqavilələri olmadan çalışan və ya müvafiq sənədləşmələrdə əmək haqları az göstərilən işçilərin taleyindən narahatlığını dilə gətirib.

Xatırladaq ki, millət vəkili bu problemi "Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması haqqında" Qanunda dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı layihənin müzakirəsi zamanı qaldırıb: "Hamımız sahibkarlara qarşı süni maneələr, qanunsuz yoxlamaların əleyhinəyik, amma sahibkarlar tərəfindən işçilərin hüquqlarının pozulmasının da əleyhinəyə. Bu gün özəl sektorda əmək müqaviləsi olmadan çalışan və ya əmək haqları əmək müqaviləsində az göstərilən insanların sayı az deyil. Sabah bu insanlar pensiyaya çıxanda necə olacaq? Necə pensiya alacaqlar? Yaşlananda heç olmasa özlərinə yetə biləcək

pensiya ala bilməkdən məhrum olacaqlar və bu, dövlət üçün ciddi bir problem olacaq". Q.Paşayeva onu da bildirib ki, bu sahəyə cavabdeh nazirliyin - Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin sahibkarlıq subyektlərində yoxlamalar aparmaq imkanları olmalıdır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan-da qeyri-rəsmi məşğulluğun yüksək həddə çatması dövlət qurumlarını da narahat etməkdədir. Bu ilin əvvəlində prezident tərəfindən imzalanan "Azərbaycan Respublikasında əmək münasibətlərinin tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" sərəncamla baş nazirin müavini Əli Əhmədovun

Natiq Cəfəri

rəhbərliyi altında Əmək Münasibətlərinin Tənzimlənməsi və Koordinasiyası Komissiyası yaradılıb. Komissiya tərəfindən hazırlanan "Azərbaycan Respublikasında qeyri-rəsmi məşğulluğun qarşısının alınmasına dair Tədbirlər Planı" isə bir neçə həftə əvvəl prezident tərəfindən təsdiqlənib.

Ölkədə qeyri-rəsmi məşğul əhalinin sayı ilə bağlı fərqli rəyəmlər səsləndirilməkdədir. Be-

lə ki, əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Səlim Müslümov Azərbaycanda 900 min nəfərə yaxın insanın əmək müqaviləsi olmadan işlədiyini deyir. Hökumət qurumları qeydiyyatı işçi sayının tikinti sektorunda daha yüksək olduğu qənaətinə gəlib. ASAN Xidmət tərəfindən bu sektorda aparılan monitorinqlərdə tikinti şirkətlərində işçilərin 30 faizinin qeydiyyatdan alınmadan çalışdırıldığı qeydə alınıb. Müstəqil ekspertlər isə ölkədə qeyri-rəsmi məşğul insanların sayının 1,5 milyon nəfərdən yuxarı olduğunu bildirirlər.

İqtisadçı-ekspert Natiq Cəfəri hesab edir ki, işçilərin qeydiyyatı və əmək haqqının aşağı göstərilməklə işlədilməsi Azərbaycanda ən "uzunömürlü" və ağırlı problemlərdən biridir: "Bu problem Azərbaycan kimi kölgə iqtisadiyyatının səviyyəsi yüksək olan ölkələrdə daha kəskin olur.

Uzun illərdir onun aradan qaldırılması ilə bağlı müzakirələr aparılır, qərarlar qəbul olunur, cəzalar sərbəstləşdirilir və sair. Lakin düşünürəm ki, inzibati yollarla, cəzalan artırımaqla bu problemi həll etmək mümkün olmayacaq. Son illərdə bu istiqamətdə atılan addımlar heç bir effekt verməyib. Çünki hamı nəticədən danışır, onu aradan qaldırmağa çalışır - hökumətdə də, Milli Məclisdə də. Heç kim nəticəyə gətirən səbəblərdən danışmır".

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycanda sahibkarları qeydiyyatsız və ya aşağı maaş qeydə almaqla işçi saxlamağa vadar edən əsas səbəb əmək haqqından tutulmaların yüksək olmasıdır: "Bu gün Azərbaycanda 100 manat əmək haqqının 40 manata yaxını vergi və sosial ayırmalar şəklində tutulur. Bunun da 25 manata yaxını işəgötürənin üzərindədir. Buna görə də işəgötürən işçi ilə qarşılıqlı anlaşmaya gedərək rəsmi əmək haqqını aşağı göstərir, yaxud ümumiyyətlə, az sayda işçi istisna olmaqla, işləyənlərlə əmək müqaviləsi imzalamır. İşçi isə işsizlik probleminin yüksək olması səbəbindən buna etiraz edə bilmir. Nəticədə həm işçinin hüquqları pozulur, həm də dövlət böyük məbləğdə gəlirdən məhrum olur. Bu vəziyyətin dəyişməsi üçün ən optimal yol əmək haqqından sosial ödəmə faizlərinin aşağı salınmasıdır. Dövlət işçilərə görə ödənilən sosial ödənişin bir hissəsini öz üzərinə götürə bilər".

N.Cəfəri deyir ki, işçilərin müqaviləli iş, əmək haqqının tam məbləğinin qeydə alınmasını işəgötürəndən tələb etməsi üçün də stimullaşdırmaya ehtiyac var və burada özəl pensiya fondlarının olması mühüm rol oynaya bilər.

Azərbaycanda qeyri-rəsmi məşğulluğun azaldılması, sahibkarların bu məsələyə stimullaşdırılması üçün Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna illərdən bəri yığılan borcların silinməsi və minimum 3 illik sosial ödənişdən tam azadolma müddətinin təyin olunması təklif edilir. Hesab olunur ki, həmin müddətdən sonra sahibkarlar əmək haqqını tam olaraq rəsmiləşdirəcək və işçilərlə müqavilə bağlamaqda yayınmayacaqlar. **N.Cəfəri isə qeyd edir ki, bu variant o zaman uğurlu olar ki, paralel olaraq əmək haqqından sosial ayırmaların faizi aşağı salınsın:** "Min manat maaş verən sahibkar daha 220 manatı da pensiya fonduna ödəməmək üçün üçotdan yayınmaya yolunu tutur. Ümumiyyətlə, qeyd edim ki, dünyanın hər yerində sahibkarlar qanuni yollarla vergini-sosialı az etməyə çalışırlar. Azərbaycanda isə bunun üçün qanuni baza yoxdur. Buna görə də sahibkarlar qanunsuz yollarla ödənişləri azaltmağa çalışırlar. Bunun da qarşısını cəzalandırma deyil, stimullaşdırma ilə almaq daha uğurlu yoldur".

□ Dünya SAKIT

Azərbaycanla Türkiyənin münasibətlərinin dünyaya qardaşlıq nümunəsi olduğu hər kəsə bəllidir. Dünyada bir-biri ilə bu qədər yaxın, qardaşlıq münasibətlərində olan çox az sayda dövlətlər tapmaq olar. Lakin Türkiyənin Azərbaycanla bu qədər yaxın olması və regionun ən böyük dövlətlərindən biri olması Qarabağ məsələsinin həllində nədənsə özünü göstərə bilmir. Türkiyəyə Qarabağ probleminə müdaxilə etməyə sanki beynəlxalq səviyyədə imkan verilmir.

Politoloq Şahin Cəfərlı bildirdi ki, Azərbaycanda Türkiyə barədə düşüncələrdə bir duyğusalıq var. Praqmatik və soyuq yanaşmalar üstünlük təşkil etmir. Əslində bu duyğusalıq anormal deyil və dövlətlərarası, xalqlararası səviyyədə dostluq, qardaşlıq münasibətlərindən qaynaqlanır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, Türkiyənin gücünün, imkanlarının limiti var. Türkiyə beynəlxalq və regional şərtləri nəzərə almağa məcburdur: "Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məqsədilə beynəlxalq format-ATƏT-in Minsk Qrupu və onun həmsədrlik institutu yaradılıb. Türkiyə Minsk Qrupunun üzvü olan dövlətlərdən biridir, lakin həll prosesi ilə bilavasitə həmsədr ölkələr-Rusiya, ABŞ və Fransa məşğul olur. Bu həmsədrlik institutu tərəflərin razılığı ilə ortaya çıxıb, yeni Azərbaycan da, Ermənistan da münaqişənin həllini həmin üçlüyə həvalə edib. Belə bir durumda Türkiyənin prosesdə rolu nədən ibarət ola bilər? Əlbəttə ki, iki tərəfli əlaqələr kontekstində Türkiyə bu regionda öz dayaqlarını gücləndirmək, nüfuzunu genişləndirmək imkanına malikdir. Məsələn, Türkiyənin Azərbaycan və Gürcüstanla siyasi, iqtisadi və hərbi səviyyədə əlaqələrini daha da dərinləşdirərək tədricən Rusiyanı bu bölgədən sıxışdırmaq potensialı var. Lakin Türkiyə bunu o vaxt bacara bilər ki, arxasında ABŞ-ın, Qərbin ciddi dəstəyi olsun. Hazırda Türkiyənin Qərblə münasibətlərinin durumu hamıya məlumdur, əlaqələr ciddi şəkildə soyuyub. Bunun hansı tərəfin günahı ucbatından baş verdiyi bu yazının mövzusu deyil, sadəcə olaraq, onu vurğulamaq istədim ki, Türkiyənin Qərb dünyası ilə münasibətlərinin korlanması Azərbaycanın maraqlarına tamamilə ziddir. Bizə Qərb blokunun içərisində layiqli şəkildə təmsil olunan güclü, demokratik Türkiyə lazımdır. Məhz bu cür Türkiyə Rusiya amilindən çəkinmədən bölgəmizdə aktiv rol oynaya, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə təsir göstərə bilər".

Ekspertin sözlərinə görə, Türkiyənin Cənubi Qafqazda aktivliyi Gürcüstan üçün də çox mühümdür, hətta həyatı

Türkiyənin Qarabağ məsələsinə aktiv müdaxiləsinə əngəl olan səbəblər

Tanınmış ekspertlər deyir ki, Ankaranın regionda durumu göründüyü qədər asan deyil

Şahin Cəfərlı

əhəmiyyətli məsələdir: "Təsadüfi deyil ki, Türkiyə-Rusiya yaxınlaşması Gürcüstanda narahatlıqla qarşılanır. O da təsadüfi deyil ki, son illər Gürcüstanda antitürk əhval-ruhiyyəsi və gürcü şovinizmi qızışdırılır. Həmin şovinistlərin təmsilçisi olan Vətənpərvərlər Alyansı son parlament seçkilərində 6% səs toplayaraq qanunverici orqanda yer aldı. Bu, Rusiyanın birbaşa təsiri nəticəsində baş verdi, çünki Vətənpərvərlər Alyansının Moskva ilə çox yaxın əlaqələri Gürcüstanda heç kim üçün sirr deyil. Bu siyasi qüvvənin birdən-birə populyarlaşması və parlamentə düşməsi məhz NATO-Türkiyə amili ilə əlaqədardır. Rusiya anladı ki, tək cə separatçı regionları dəstəkləməklə və hərbi təhdid yaratmaqla Gürcüstanın NATO-ya inteqrasiyasının qarşısını ala bilməyəcək. Ona görə, son illər Moskva Gürcüstanda özünə yaxın qüvvələri dəstəkləmək, onların sistemdə, dövlət idarəçiliyində yer almasına nail olmaq siyasəti yeridir. Bu qüvvələr isə öz növbəsində, Türkiyə barədə müxtəlif konspiroloji hekayələr uydurmaqla ölkə daxilində Türkiyəyə neqativ münasibət formalaşdırmağa, onun nüfuzuna zərbə vurmağa çalışırlar. Yeni demək istədiyim odur ki, Türkiyənin bölgəmizə fəal müdaxiləsinə əngəlləyən faktorlar mövcuddur. Bu faktorlardan ən əsası Rusiya gerçəyidir ki, Türkiyə bunu nəzərə almaq zorundadır".

Ş.Cəfərlı xüsusən Suriyadakı vəziyyətin Türkiyəni Rusiya ilə yaxınlaşmağa sövq etdiyini söylədi və vurğuladı ki, Moskva ilə yaxınlaşan Ankara bu ölkənin ənənəvi nüfuz sahələrinə müda-

xilə edə, onunla rəqabətə girmə bilməz: "Bəzən ölkəmizdə belə fikirlər eşidirik ki, Türkiyənin Rusiya ilə yaxınlaşması bizim xeyrimizədir və bundan istifadə edərək Qarabağ münaqişəsinin öz maraqlarımıza uyğun həllinə nail ola bilərik. Mən bu cür fikirləri heç vaxt qəbul etməmişəm. Əksinə, Türkiyənin Cənubi Qafqazda Rusiya ilə rəqabətdən uzaq durması Moskvanı daha da arxayınlaşdırır. 2016-cı ilin aprel hadisələri və cəbhədə lokal uğur əldə etməyimiz məhz Türkiyə-Rusiya münasibətlərinin böhranlı dövrünə təsadüf etmişdi. Rusiya ehtiyatlandı ki, Azərbaycan Türkiyəyə və onun vasitəsilə Qərbbə daha sıx bağlana bilər, bu isə Rusiyanın bölgə maraqları baxımından ciddi təhlükələr yaradır. Məhz bu amil Rusiyanı Azərbaycanla daha ehtiyatlı rəftar etməyə, onun maraqlarını az da olsa, nəzərə almağa məcbur edirdi. Bu amilin ortadan qalxması, yeni Türkiyənin Rusiya ilə regional nüfuz dairələri uğrunda mübarizədən kənarlaşması Azərbaycanın manevr imkanlarını daraldır, Rusiya üçün isə daha geniş meydan açır".

Konfliktoloq Əvəz Həsənov isə bildirdi ki, bu vəziyyətin bir sıra səbəbləri var. Azərbaycanlılarda qardaş ölkə olan Türkiyənin Dağlıq Qarabağ məsələsində həlledici rol oynaya biləcəyi ilə bağlı çoxlu illüziyalar olub. Bizdə cəmiyyət nəzərə almır ki, Türkiyənin özünün Ermənistanla ciddi problemləri mövcuddur. Bu problem Dağlıq Qarabağ problemindən də dəfələrlə böyükdür. Türkiyə 1915-ci il hadisələri ilə bağlı erməni diasporasının ona qarşı baş-

ladığı siyasi və hüquqi müharibə ilə üz-üzə qalır: "Bu ittihadlar Türkiyəyə beynəlxalq birliyə normal inteqrasiya etməkdə ciddi maneə yaradır. Türkiyə üçün Avropa Birliyi ilə münasibətlərin normallaşdırılmasında əsas maneələrdən biri idi. Türkiyə küld məsələsində müəyyən dil tapa bilirdi. Hətta buna cəhdlər də Avropa və ABŞ tərəfindən təqdirəlayiq qiymətləndirilirdi. Amma erməni məsələsi ilə bağlı irəliləyişin olmasına inanmaq mümkün deyildi. Çünki burada Qarabağ probleminin həll olunmaması da Türkiyəni çıxılmaz vəziyyətdə qoyur. İndi elə bir mərhələ gəlib çatıb ki, Türkiyə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün Azərbaycanla birgə Ermənistanla-əslində Rusiya ilə vuruşub torpaqları geri qaytaracaq siyasi imkanlara malik deyil. 2000-ci ilə qədər fərqli siyasi əhval-ruhiyyə var idi. İndi Türkiyənin özü Avropa Birliyi ölkələrindən izolyasiya olunur. Onun siyasi müttəfiqləri sırasında məhz sanksiya altında olan dövlətlər yer almaqdadır. Bu isə o deməkdir ki, Qarabağ məsələsində ölkə ciddi hansısa addımlara gedərsə, beynəlxalq birliyin kəskin tənqidi ilə qarşılaşa bilər. Xüsusən nəzərə alsaq ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi artıq böyük dövlətlər üçün "az təhlükəli münaqişə" kateqoriyasındadır. Avropa ölkələrinin bütün səyi ona yönəlib ki, bu "az təhlükəli münaqişə" onlara başağrısı gətirməsin. 2016-cı ilin aprel ayında yaranan şok hələ də keçməyib Qərb üçün. Onlar tam əmin idilər ki, Azərbaycan status-kvo ilə banşacaq və ermənilərlə birgə sabitliyin qorunmasında maraqlı olacaqdır. Aprel hadisələri Qarabağ münaqişəsində yeni yanaşmanı ortaya qoydu. Bu heç də Türkiyənin fəallaşmasına kömək etmədi. Ona görə ki, Türkiyə indi özünün bütün qonşuları ilə qarşıdurmalara məruz qalıb. Beynəlxalq güclər və regional oyunçular Türkiyənin Qarabağ məsələsinin həllində ciddi iştirakına imkan vermək istəmir. Yalnız Azərbaycan öz xeyrinə nəyisə dəyişsə, bu, Türkiyəni yükədən azad edəcək".

□ Etibar SEYİDAĞA

Siyavuş Novruzovun söz atdığı deputat kimdir...

Fazil Mustafa: "Siyavuş Novruzov hardasa, nəyisə qarışdırıb"

Tahir Kərimli: "Heç vaxt "Əsrin müqaviləsi" nə zidd fikirlər səsləndirməmişəm"

Milli Məclisin sonuncu plenar iclasında "Azəri-Çıraq-Günəşli" üzrə yeni sazişin ratifikasiyası zamanı YAP-ın icra katibinin müavini, deputat Siyavuş Novruzov maraqlı bir çıxış etdi. Təsdiq olunan layihənin önəmindən bəhs edən hakim partiya təmsilçisi Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəmərinə də xatırladı və bəzi həmkarların mesaj verdi.

"Vaxtilə bu layihəni xəyal adlandırırdılar, layihənin gerçəkləşəcəyinə inanmırdılar. Amma tarix bu fikirlərin xülya olduğunu göstərdi. O zaman bu müqaviləni bəyənənlərdən hazırda Milli Məclisin iclasında oturanlar da var, sazişi dəstəkləyirlər. Digərləri də zamanında başa düşəcəklər" - S.Novruzov qeyd etdi.

S.Novruzovun çıxışından sonra deputatlardan kimsə onun sözlərinə reaksiya vermədi. Hər halda, YAP təmsilçisinin bu sözləri deyərək kimləri nəzərdə tutduğunu maraqlıdır. Çox güman ki, o, vaxtilə müxalifət sıralarında olan həmkarlarını nəzərdə tutub. Odur ki, keçmiş cəbhəçi deputatlara müraciət etdik.

Deputat Fazil Mustafa "Yeni Məsəviyə"yə bildirdi ki, onun bu mövzuda çıxışı olmadığı üçün bu ehyamın özünə ünvanlandığını düşünür: "Ümumiyyətlə, o vaxt Xalq Cəbhəsində birmənalı fikir bu idi ki, Bakı-Tiflis-Ceyhan yaxşı layihədir. O zaman daha çox etirazlar Azərbaycanın MDB-yə qoşulmasına qarşı idi. Bakı-Ceyhanla bağlı hər hansı etiraz, narazılıq bildirilməyib. Deməli, Siyavuş Novruzov hardasa, nəyisə qarışdırıb".

Deputat Tahir Kərimli isə qəzetimizə bunları söylədi: "Düzdür, mən iclasda çıxış elədim. Amma sonradan öyrəndim ki, bu fikirlər mənə ünvanlanmayıb. Özü də mən heç vaxt "Əsrin müqaviləsi" nə zidd fikirlər səsləndirməmişəm. Düzdür, vaxtilə olduqca radikal, hədsiz müxalifətçi olmuşam, iqtidar təmsilçiləri ilə təmasları qəbul etməmişəm. Amma "Əsrin müqaviləsi"ni dəstəkləmişəm. Çünki bu müqavilə özünü doğrultdu, maliyyə imkanlarımızı artırdı. Əsas gözləntim bu olub ki, ölkəyə daxil olan vəsait sosial ədalət gözləməklə xərclənsin. Məhz bu layihənin sayəsində ölkədə böyük işlər görülüb, iri infrastruktur yaradılıb. Azərbaycan MDB məkanında yegənə ölkədir ki, 90-cı il səviyyəsində ümumdaxili məhsulu bərpə edə bilib".

Çıxışında kimi nəzərdə tutduğunu öyrənmək üçün S.Novruzovla da əlaqə saxlamağa çalışdıq. Ancaq gün ərzində YAP funksioneri ilə əlaqə yaratmaq mümkün olmadı.

□ Cavid TURAN

Avropaya üz tutan azərbaycanlı mühacirlər məsələsi yenidən gündəmə qayıdıb. Almaniya yaşayan mühacir, "Legat" inteqrasiya mərkəzinin rəhbəri, tanınmış hüquqşünas Ələvsət Əliyevin son müsahibəsi bir sıra mətləblər üstünü açmaqla yanaşı, bəzi məsələləri də aktuallaşdırıb.

Belə ki, ölkə daxilindəki siyasi partiyaların getdikcə mühacir biznesi alverini gücləndirdiyi görünür. İnsanlara saxta partiya bileti, arayışı düzəldərək, onları Avropaya yola salan partiyalar haqda artıq ölkənin tanınmış simaları da öz mövqələrini ifadə etməyə başlayıblar. Son olaraq, Böyük Quruluş Partiyasının sədri, deputat Fazil Mustafanın Almaniyaadakı iki mühacirə bağlı sosial şəbəkədə paylaşdığı status diqqət çəkib.

Zaman-zaman bu cür məsələlər aktuallaşan kimi əsas tələblərdən biri ittihamları qəbul etməyən partiyaların Avropadakı mühacirlərinin siyahısı ilə bağlı olub. Lakin indiyədək mühacir alverində adı keçən heç bir siyasi qurum mühacir üzvləri barədə konkret siyahı açıqlamayıb.

İqtidaryönlü deputat, "Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru Bəxtiyar Sadıqov bəzi partiyaların həqiqətən saxta sənədlər yolu ilə insanları xaricə göndərdiklərini dedi: "Xaricə gedib mühacir statusu ilə yaşamaq istəyən insanlara bəzi partiyalar saxta sənədlər verir. Düzdür, bəzən partiya rəhbərləri bu cür ittihamları qəbul etməyiblər. Amma internetdə, qəzet səhifələrində gözümüzə gördüklərimizə nə deyək? Bu halın olması faktıdır. Bunlar anti-Azərbaycan şəbəkəsinə xidmət edən və ondan bəhrələnen insanlardır. Onlar üçün hansı müxalif partiyada olmağın önemi yoxdur. Onlar xaricə gedib Azərbaycan əleyhinə tədbirlərdə iştirak edirlər, dövlətimizin imicinə zərbə vururlar, xüsusilə Dağlıq Qarabağ məsələsinin həlli istiqamətində qəbul edilən hər hansı qərar, yaxud qəbul ediləcək qərar ərəfəsində dövlətimizin əleyhinə fəaliyyət göstərir, çıxışlar edirlər. Bütün bunlar onu göstərir ki, onlar anti-Azərbaycan şəbəkəsinin üzvləridir. Əgər sən burada müxalifətin partiyasının üzvü sənə, gedib xaricə yaşayarsansa, sən iqtidarla nə mübarizən? Müxalifət adətən hakimiyyətə gəlmək uğrunda mübarizə aparır, bu yolda qanun, yaxud qanunsuz fəaliyyət aparır, şər-böhtanlardan istifadə edir və bu yolla çalışır ki, xalqın gözündən iqtidarı salsın. Bu qəbul olunmayan siyasi vəsait olsa da, bütövlükdə müxalifətin hakimiyyət uğrunda mübarizəsi başadüşülüdür. Bunlar dövlətin daxilində olmalıdır. Hər hansı bir siyasi partiyanın üzvü sən, bu yolla xaricə getməsin, bəs xaricədən niyə iqtidar əleyhinə şər-böhtan xarakterli mübarizə aparırsan? Xaricədən iqtidara gəlmək olmur axı. Deməli, sən o partiya-

da olanda da anti-Azərbaycan şəbəkəsinə xidmət etməsin. Bu mənada o insanlar istər saxta, istərsə də "Beşinci kolon"un üzvü kimi xaricə getsinlər, onların orada Azərbaycan əleyhinə aksiyalarda iştirak etməsini, dövləti gözəndən salmaq üçün bütün çirkin əməllərə əl atmasını ilk növbədə bir vətəndaş kimi qəbul etməm, əslində xeyanətkar mövqe sayıram.

Müxalifət mühacirlərinin siyahısını niyə açıqlamır?

Bəxtiyar Sadıqov: "Bu məsələdə iqtidar da, müxalifət də yekdil olmalıdır"

Belə insanları tək iqtidar deyil, həmin müxalif partiyalarının özləri də ifşa etməlidir. Həmin partiyalar da bu cür xeyanətkarlıqlardan imtina etməlidir. Deməlidir ki, əgər gedib orada milli məsələlərlə bağlı gedən müzakirələrdə dövlət əleyhinə olursunuzsa, çıxış edirsinizsə, biz də sizi keçmiş üzvüm kimi qınayırıq. Belə olduqda aparılan mübarizə də anlaşılır, müxalifətin sıralarında saflığı qorumaq istəkləri görünür. Biz biznes alverçilərinə qarşı mübarizəni iqtidar olaraq zəiflətmirik. Gedib onları ifşa etməkdə, bununla bağlı sərt tədbirlər görüləndə belə anlaşılır ki, onlardan qorxuruq, onların dedikləri haqdır. Bizim üçün onlar anti-Azərbaycan şəbəkəsinin üzvlüdürlər. Onları Azərbaycanlı hesab etmirik. Sanki bu xalqdan deyillər. Sən ölkəni bəyənəyib çıxıb getməsin,

orada da yaşayarsan, bəs bu xalqdan niyə qisas alırsan? Bu xalqın niyə maraqlarına qarşı çıxırsan? Açıqı, onların orada nə danışmalarının bizim üçün heç bir təhlükəsi yoxdur. Onsuzda dünyada ikili standartlar mövcuddur. Çox şadam ki, bu ikili standart artıq Avropa ölkələrinin özlərinə qarşı yönəlir. Onlar da bunun altını çəkməyə başlayıblar. Zənnimcə, tezliklə bunlar öz maraqları naminə bu siyasətlərindən uzaqlaşmalı olacaqlar".

Baş redaktor mətbu orqanların bu məsələ ilə bağlı həmin siyasi partiyalara müraciət etmələri barədə deyilənlərə də münasibət bildirdi: "KİV haqqında" Qanun var. Müraciət edirik. Şəxsən yaxınlarda müraciət etməmişik, amma vaxtilə Müsavat Partiyasına müəyyən məsələlərlə bağlı müraciətlərimiz olub. Yaxşı ya-

dimdadır ki, Leyla Yunusla bağlı müraciətimiz olmuşdu. Bəzən olur ki, dövlət qurumuna müraciət edirsən, heç o qurumların mətbuat xidmətləri cavab vermir, partiyalar da həmçinin. Sonra nə etməli sən? Heç nə. Partiyalar ya özlərini eşitməməzliyə vururlar, ya informasiyalarının olmadığını deyirlər, ya da başdansovdu cavab verirlər. Bu məsələdə əsas mövqe bir olmalıdır. İqtidar da, müxalifət də bu xalqın övladlarıdır. İqtidardakılar xalq xidməti bir formada, müxalifətdəkilər də başqa formada görürlər. Amma şəhət xalqdan gedirsə, burada yekdil mövqe olmalıdır. Bu baxımdan müxalifət də həmin şəxsləri ifşa etməli, mətbuata onların konkret siyahılarını verməlidirlər ki, qoy hər kəs onları tanısin".

□ **Cavanşir ABBASLI**

Hesablama Palatasının səlahiyyəti artırıldı - iqtisadiyyatımıza nə verəcək?

Rəşad Həsənov: "Bu səlahiyyətlər palatanın dövlət vəsaitləri üzərində effektiv kənar nəzarət mexanizmini qurması üçün əlverişli şərait yaradır"

"Hesablama Palatası haqqında" Qanuna dəyişiklik Milli Məclisin plenar iclasında müzakirə olunaraq təsdiqlənib. Qanunun qüvvədə olan mətni yalnız cinayət əlamətləri olan hüquqpozmaqlarla bağlı materialların aidiyyəti üzrə göndərilməsini nəzərdə tutursa, dəyişiklik edilən variant həm də inzibati xəta əlamətləri olan hüquqpozmaqları da əhatə edir. Belə ki, indiyədək Hesablama Palatası dövlət əmlakının idarə edilməsinə, onun barəsində sərəncam verilməsinə, dövlət büdcəsinin icra olunmasına, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsindən əldə edilən vəsaitlərin dövlət büdcəsinə daxil olmasına, hüquqi şəxslərə və bələdiyyələrə dövlət büdcəsindən vəsaitlər ayrıldıqda həmin vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi zamanı yalnız cinayət əlamətləri olan hüquqpozmaqlar aşkar etdikdə təxirə salınmadan müvafiq materialları Baş Prokurorluğa

göndərsə, dəyişikliklə inzibati xəta əlamətləri olan hüquqpozmaqlar da aşkar etdikdə təxirə salınmadan müvafiq materialları müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına və ya Baş Prokurorluğa göndərəcək.

Bəs görəsən, bu dəyişiklik ölkə iqtisadiyyatına nə dərəcədə fayda gətirəcək? Məlum olduğu kimi, iqtisadiyyatımızın əsas bələlərindən biri də dövlət vəsaitinin mənimsənilməsidir. Hər il dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin mənimsənilməsi, səmərəsiz xərclənməsi ilə bağlı yüzlərlə fakt ortaya çıxır. Bu cür faktların aşkarlanması və onların inzibati xəta tərkibinə görə müvafiq dövlət qurumlarına müraciət edilməsi sözügedən halların qarşısını ala bilərmi?

"Yeni Müsavat"a açıqlamasında bu sualları cavablandıraraq iqtisadçı ekspert Rəşad Həsənov bildirdi ki, Azərby-

canda ictimai vəsaitlərin axınında nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi günün prioritet mövzularından biridir: "2015-ci ilə qədərki dövrdə diqqət etsək dövlət büdcəsinin gəlirləri sürətlə artırdı. Bu gəlirlər fonunda korrupsiya predmetinin də sferası genişləndirdi və böyük vəsaitlər korrupsiya

predmetinə çevrilib. Azərbaycan ictimai vəsaitlərinə kənar nəzarətin həyata keçirilməsi təcrübəsi gəncdir. Hesablama Palatasının 2000-ci illərin əvvəllərində yaradıldığını və bu istiqamətdə fəaliyyətinin təkmilləşdirildiyini nəzərə alsaq, biz bu prosesdə bir çox ölkələrdən 100-150 il geri qalmı-

şır. Ancaq buna baxmayaraq, artıq dünyada bu cür nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşmiş formaları var. Azərbaycanda bu təkmilləşmiş formaların istifadə edərək qısa müddət ərzində daha çevik və effektiv nəzarət mexanizmlərindən istifadə etmək mümkündür".

İqtisadçının fikrincə, bizim mühüm problemlərimizdən biri ondan ibarət idi ki, Hesablama Palatasının səlahiyyətləri öz portnyorları, yəni xarici ölkələrin oxşar qurumları ilə müqayisədə daha aşağı idi: "Bu qurumun texniki baxımdan dövlət qurumlarına nəzarət imkanları həm texniki, həm də kədr baxımından zəif idi. Hesablama Palatasının qarşısında məsələ qaldıranda Dövlət Neft Fondunun büdcəsinə nəzarətin edilməməsi ilə bağlı onun ortaya qoyduğu arqumentlərdən ən əsası məhz texniki şəraitin buna imkan

verməməsi idi. Lakin 2014-cü ildən sonrakı dövrdə iqtisadiyyat üçün yeni çağırışlar formalaşdı. Dövlət büdcəsinin gəlirlərində və xərclərində azalma var. Belə bir şəraitdə gəlirlərin səmərəli istifadəsi və eyni zamanda korrupsiya ilə mübarizə mühüm elementlərdən biri olmalıdır. Bu səbəbdən ötən il Hesablama Palatasının funksiyaları əhəmiyyətli səviyyədə genişləndirildi, yeni səlahiyyətin verilməsi də bu qurumun hüquqi baxımdan çevikliyini təmin etməyə şərait yaradı".

R.Həsənov vurğuladı ki, qiymətləndirmə zamanı adekvat reaksiyanın verilməsi, cəza mexanizmlərinin və prosedurlarının təkmilləşdirilməsi, sürətləndirilməsi, büdcədən yayınan və mənimsənilən vəsaitlərin geri qaytarma prosesinin təmin edilməsi məqsədilə bu səlahiyyətin verilməsi baş tutub: "Əgər qurum səlahiyyətlərini bu istiqamətdə düzgün istifadə edərsə, himayədarlıq, hansısa məsələlərə görə kimlərsə güzəşt etməzsə, bu zaman səlahiyyətlər Hesablama Palatasının dövlət vəsaitləri üzərində effektiv kənar nəzarət mexanizmini qurması üçün əlverişli şərait formalaşdırır. Hazırda bu dövlət maraqları baxımından əhəmiyyətli məsələlərdən biridir. Hesablama Palatası da səlahiyyətlərindən istifadə edərək öz öhdəliklərini daha keyfiyyətli şəkildə yerinə yetirəcək".

□ **Nərgiz LİFTİYEVA**

Nəqliyyat Nazirliyinin Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinə birləşdirilməsindən sonra işsiz qalan nəqliyyat nazirinin müavini Arif Əsgərovun baldızının 2 oğlu - Emil Hüseyinov və Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolları ASC-nin marketing şöbəsinin rəisi olmuş Rahib Hüseyinov qardaşları məhkəmə qarşısına çıxarıblar.

dan sui-istifadə edərək, ondan 382 min dollar, Namiq Mehdiyevdən 80 min manat, Emil Məmmədovdan 2 milyon 500 min dollar və Məziyyə Rzayevadan isə 19 5000 manat pulu dələduzluq yolu ilə ələ keçirib. Həmin şəxslərin hüquq-mühafizə orqanlarına şikayətindən sonra cinayət işi başlanılıb. Cinayət materiallarına əsasən, E.Hüseyinov Gürcüstan Respublikasından izolyasiya

tin rəhbəridir. A.Əsgərovun oğlu "Liman Group" şirkətinin rəhbəri olub. Arif Əsgərov 2004-2015-ci illərdə "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin (QSC) sədri vəzifəsində çalışıb. A.Əsgərov 2015-ci ildə prezidentin fərmanı ilə tutduğu vəzifədən azad edilib. Başqa bir fərmanla o, nəqliyyat nazirinin müavini təyin edilmişdi. A.Əsgərovun adı birbaşa çəkilməsə də, başqa

lıqlarının "Multiserv Overseas" offşor şirkəti üzərindən Azərbaycana on dəfələrlə baha qiymətə satılması barədə müzakirələrin aparıldığını qəbul edib. Hakimin mövqeyinə görə, qiymətdə bu şirkətmə Pavlovun Azərbaycan məmurlarına rüşvət verdiyini sübuta yetirə bilməz. Lakin məhkəmədə prokuror Tomas Forsberg bildirib: "Əsas məsələ odur ki, bu müqavilə üzrə əldə edilmiş mənfəət

Biz niyə belə əfəl millətik, ilahi?..

Hüseynbala SƏLİMOV

Bir mövzu adamı çəkəndə ayrılı bilmirsən ondan. Elə hey həmin predmetin içində "eşələnir", nəse yeni bir detal tapmağa çalışırsan. Nə gizlədim, bir müddətdir ki, bəndənizin də diqqəti katalon və kürd separatizminə yönəlib. Bu günlərdə ağıma gəldi ki, durub dünyada nə qədər böyük və kiçik xalq olduğunu öyrənəm.

Qərəz, interneti ələk-vələk elədim. Bilmirəm ki, gözüməndən yayındı, yoxsa mövzu ilə bağlı elektron resurslarda bir kasadlıq var - hər halda, istədiyim dəqiq ədədi tapa bilmədim.

Amma təxmini də olsa, bildim ki, böyük ədəddir - mindən az olmaz. Yadıma gəlir ki, bir vaxt həmin ədədi kitablardan tapmışdım. Hətta 1992-93-cü illərdə Qarabağ mövzusunda yazdığım bir neçə təhlildə istifadə də etmişdim. Dəqiqliyi sevnələr də bütün hallarda onu etnoqrafik sorğu kitablarından və ya etnoqrafiyaya aid monoqrafiyalardan öyrənə bilərlər.

Əslində lap dəqiq ədəd burada önəmli də deyil. Əsas odur ki, mənə inanasınız: dünyada irili-xırdalı mindən artıq xalq var! Onların təxminən 200-nün öz milli dövləti mövcuddur.

Üstəlik, Ermənistan kimi bir-iki ecaib ölkəni nəzərə almasaq, əksər dövlətlər çoxmillətlidir. Xüsusən, qloballaşma, sərhədlərin şəffaflaşması və böyük miqyasda axınları da ölkələrin etnik palitrasını xeyli dərəcədə rəngarəngləşdirib - eləsi var ki, orada son dövrlərdə məskunlaşan gəlmə xalqların təmsilçiləri kəmiyyətə hətta bəzi kiçik yerli xalqları üstələyib!

Nə isə. Sözümdə deyil. Bircə anlığa təsəvvür edin ki, minə yaxın xalqın hamısı və yaxud da onun ən azı seçmə yüzü öz müstəqil dövlətini qurmaq fikrinə düşdü! O halda dünyada nələr baş verər? Nə qədər hərbi münaqişə ocağı peyda olar və vətəndaş qarşıdurmaları yaranar? Belə bir xaosu idarə etmək olarmı?..

Ona görə də dünyada seyrek şəkildə "suverenləşmə tendensiyası" müşahidə olunsa da, adda-budda yeni dövlətlər peyda olsa da, hər halda, "kütəvi separatizm" meylləri də sezişilmir.

Həm müasir siyasi fəlsəfə, insan haqlarına, o cümlədən də milli-mədəni haqlara çağdaş yanaşma, eləcə də artıq mövcud olan dövlətlərin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qorumaq istəyi belə meyllərin qarşısını xeyli dərəcədə alır.

Sözsüz, tamam əlverişli deyil, çünki bəzən buna böyük dövlətlərin biri-birilə apardığı "Parçala, zəiflət və idarə et!" siyasəti də təkən verir. Amma hələki "zəncirvari suverenləşmə reaksiyası" yoxdur və çox ehtimal, 200 ildən sonra da olmayacaq.

Ona görə də Avropanın bəzi separatist mərkəzləri katalon hadisəsini ciddi-cəhdlə izləsə də, hətta okeanın o tayından Kanada kvebekləri də "Sizin aranızda biz də başlayacağıq!!" desələr də, üstəlik, özünün böyük məkanda apardığı "parçala və idarə et!" siyasətinə bütün bu proseslərdə dəstək görən Rusiya kimi ölkələr də gizli və aşkar şəkildə onlara hüsn-rəğbətini izhar etsələr də, hər bir halda, dövlətlərin çoxu nəinki katalon, eləcə də kürd referendumuna çox soyuq yanaşır.

Bu isə bir daha o deməkdir ki, başabəla qonşularımız - ermənilər toy-büsat qurmağa yenə də tələsiblər. "Kürd məsələsi" artıq sönməkdədir və proses demək olar, nəzarətə götürüldü.

Kataloniya məsələsinin bir az çətin tərəfi odur ki, proses Avropanın ortasında baş verir və orada təzyiç üsullarını bir qədər məhdudlaşdırmaq lazım gəlir. Amma İspaniya hökuməti yetərinə qətiyyətlidir və böyük ehtimalla tez zamanda orada da vəziyyət nəzarətə götürüləcək...

Qalır, bizim özümüz üçün çıxarmalı olduğumuz nəticələr. Dünyada "Separatizm dəstəklənir!" deməyə tələsməyə, heç olmasa, "Müəyyən səbəblərə görə bəzən dəstəklənir!" deyək. Bəs nədən bəzən dəstəklənir? Bunu da azacıq əvvəldə dedik...

İndi bizim üçün vacib nədir? İrani "sıxmağın" yolunu tapmalıyıq - qoy, kürd məsələsində göstərdikləri konstruktivliyi və operativliyi burada da etsinlər!

Lazım gələrsə, 40 milyonluq cənublu qardaşlarımızı da prosesə cəlb etməliyik ki, dövlətlərinə təzyiç etsinlər! Vallah, bir ovuc erməninin dünyanı necə ələk-vələk etməsinə baxanda adamın ağılından bircə sual keçir: İlahi, niyə belə əfəl millətik?..

Bəzi millət vəkiliyimiz gedib Türkiyədə Qarabağ təbliğatı aparır!.. Türkiyə onsuz da bizimlədir, yetərinə anlaşma var və bütün məsələlər də yüksək - dövlət səviyyəsində həll olunur.

Siz İrənla, cənublu qardaşlarımızla işləyin, orada ciddi təbliğata həqiqətən ehtiyacımız var - cənublu qardaşlarımız ölkələrinin Qarabağa aid siyasətinə azca təsir etsələr, heç pis olmaz. Hansısa səbəbdən özünüz bunu etməkdən çəkinirsinizsə, aşıb-daşan sərvətinizdən vətənpərvər insanlara və qurumlara yardım edin, onlar bunu edər...

Arif Əsgərovun adı keçən 3 məhkəmə işi - 100 milyonluq ittihamlar

Ziya Məmmədovun sabiq müavini özünü baş verənlərdən bixəbər biri kimi aparır; faktlar isə əksini deyir

A.Əsgərovun baldızı övladları olan qardaşlar külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunurlar. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində Hüseyinov qardaşlarının işi üzrə ayrı-ayrılıqda 2 hakim - Zeynal Ağayevlə Mirzə Xanqışiyevin sədrlik etdikləri proseslər keçirilir. Proseslərdə Arif Əsgərovun, onun oğlu Elnar Əsgərovun adları xüsusi vurğulanır. Zərərcəkənlərin bir çoxları məhz Emil Hüseyinovun əvəzinə Elnar Əsgərovun həbs edilməsini tələb edirlər. Məhkəmədə də açıq şəkildə bunu deməkdən çəkinmirlər. Məhkəmə proseslərindən birində iş üzrə zərərcəkmiş Emin Məmmədov Elnar Əsgərovun yalan danışdığını faktlarla sübut edib.

Zərərcəkənin məhkəmədəki çıxışından sitat: "Görülən işlərdən Elnarın xəbəri olub. Aramızda telefon danışqlarımız, mesajlar var. Dəfələrlə görüşmüşük. Ancaq Elnar özünə sərf edənləri xatırlayır. Harada, neçə dəfə görüşdüyümüzü xatırlamır. Mən ona mesaj yazanda göstərdim ki, "Elnar mənə bu qədər borcun qaldı". Əgər borcu yox idisə, niyə mənə cavab vermirdi ki, nə danışsın?"

Qeyd edək ki, Elnar Əsgərov dələduzluq işi üzrə əsas şahiddir. Zərərcəkmişlər də təqsirləndirilən Emil Hüseyinovu deyil, Elnarı ittiham edirlər. Deyirlər ki, onlardan alınan pullar Elnar Əsgərova çatıb. Emil Hüseyinov isə E.Əsgərovun işlərini görüb.

İş üzrə zərərcəkənlərdən Tural Hüseyinovun etibarın-

və digər materiallar gətirmək adı ilə həmin vətəndaşları aldadıb. O, Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (dələduzluq, külli miqdarda törəldildikdə) maddəsi ilə ittiham olunur. Arif Əsgərovun baldızının digər oğlu Rahib Hüseyinov da dələduzluqda təqsirli bilinərək həbs edilmiş, daha sonra azadlığa buraxılmışdı. Rahib Hüseyinovun adı 48 milyon manatlıq mənimləmə işində hallanır. Bu məsələ istintaq-məhkəmə müstəvisinə çıxmazdan əvvəl yayılan məlumatlarda deyilirdi ki, Arif Əsgərovun iri maliyyə fırıldığında 50-yə yaxın sahibkar zərər çəkib. Bu fırıldaqda bilavasitə Arif Əsgərovun oğlu Elnar Əsgərov da iştirak edib. 28 yaşlı sahibkar Elnar Əsgərov dəmiryolları şəbəkəsinin təchizatını inhisar altına alıb və məlumata görə o öz atasının idarəsinin təchizatını həyata keçirən iri şirkə-

bir məhkəmə işinə də aidiyyəti olması aylardır ki, mətbuatın gündəmindədir. İsveçin Stokholm məhkəməsində "Bombardier" şirkəti ilə "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC arasında 2013-cü ildə imzalanmış müqavilədə korrupsiya sövdələşməsi araşdırılır. 1 həftə əvvəl işdə adı keçən Rusiya vətəndaşının azadlığa buraxılması haqda qərara protest verilib. Xatırladaq ki, məhkəmə oktyabrın 4-də "Bombardier" şirkətinin İsveç törəmə şirkətinin əməkdaşı Yevgeni Pavlovun 7 aylıq həbsdən sonra buraxılmasına qərar vermişdi. Məhkəmə hesab edib ki, Pavlovun "Bombardier" şirkəti ilə Azərbaycan məmurları arasında korrupsiya sövdələşməsinə dair tutarlı sübut yoxdur. Hərçənd ki, məhkəmə Pavlovun elektron yazışmalarında dəmir yolları üçün siqnalizasiya avadan-

ədələtlidir, ya yox?"

Forsberg və onun həmkarları-prokuror Staffan Edlund bildirdilər ki, həmin sövdələşmədən Azərbaycan Dəmir Yollarının adı çıxılmağan dövlət qulluqçusuna 100 milyon dollar ötürüldü. "Bu, həmin dövlət qulluqçusuna dəxli olan özəl şirkətin gəliri ilə müqayisə olunan məbləğdir" - deyərək, prokuror bildirdi.

Xatırladaq ki, "Bombardier" şirkəti ilə "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC arasında siqnalizasiya avadanlıqlarının təchizatı və quraşdırılmasına dair müqavilənin ümumi həcmi 340 milyon dollara yaxındır. Bu müqavilədən əldə edilən "otkat" isə 100 milyon dollara çatır. Həmin dövrdə dəmir yolları Nəqliyyat Nazirliyinin tabeliyində idi. Nazirliyə Ziya Məmmədov, dəmir yollarına onun müavini Arif Əsgərov başçılıq edirdilər...

□ **E.HÜSEYNOV**

Samuray yamsılaması

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

Bizim planetar təsirlərimiz, dünyanı sabitlik və tərəqqiyə doğru dəyişdirmək üçün addığımız addımlar artıq Yaponiyada da bəhrəsini verməkdədir. Adı bir elmi versiyaya görə, YAP-dan götürülmüş gündoğar ölkədə - bunun özü də Azərbaycanın dünyaya Günəş kimi doğmasının əlamətidir - görünməmiş proseslər cərəyan etməkdədir. Yox, narahatlığa ehtiyac yoxdur, orda nə sunami, nə zəlzələ olubdur. (Ela də yazdım, guya bunlar Yaponiya üçün fəvqəladə hadisələrdir). Baş nazir Sindzo Abe müəllimi təzədən baş nazir qoyublar. Bəs bunun nəyi qeyri-Abe, daha doğrusu, qeyri-adi haldır? (Bir rəhmətlik telekanaliziyanın rəhmətlik aparıcısı belə gicgici söz oyunları ilə tamaşaçılarımızın efir qəlbini uzun illər fəth etmişdi. Eh, acab günlər vardı...)

Söhbət ondadır ki, Sindzo müəllim 2006-2007-ci illərdə baş nazir olmuşdur. Daha sonra 2012-ci ildə baş nazirliyə yiyələnib və indiyə qədər də vəzifədə qalırdı. İndi isə 2021-ci ilədək baş nazir olacaqdır. Bu minvalla Sindzo müəllimin baş nazirlik sroku (NK yanında dil komissiyasının açığına belə yazıram; guya "müddət" bizim sözdür?) üst-üstə 10 il eləyir. Yaponiya üçün fantastik müddətdir. Doğrudur, bizdə Artur müəllimin 1500 ildir baş nazir olmasını nəzərə alsaq, yaponların 10 ili göz qırpmıdır. Ancaq mən bir dəfə hesablamışdım, Artur müəllimin üstündə yaponlar düz 11 baş nazir dəyişmişdilər. Bu baxımdan Yaponiyada nəse islahat gedir. Nazirlərin, dövlət xadimlərinin kresloya kök atması sürətlənir.

Ümumən götürsək, bütün dünyada beləncik sabitləşmə prosesləri getməkdədir. Almaniyada Merkel, Türkiyədə Ərdoğan, Rusiyada Putin, inşallah Amerikada Tramp... Hamısı uzun müddətə vəzifədə qalır. Xalq bu kadrlara səs verib dəyişiklik etmək istəmir. Əgər dəyişib yaxşısını qoya bilməyəcəksənsə, niyə də dəyişsən? O keçmiş nərmənazik demokrat-memokrat oyunbazlıqlarını rədd etmək lazımdır. Yaponiyada hər il baş nazir dəyişilirdi, nəticədə camaat sunamidən bezmişdi. Sanki orada AXC-Müsavat cütüyünün 90-cı illər dövrü idi. İnsanlar sakura ağacının çiçəkləməyinə baxmaq üçün küçəyə belə çıxa bilmirdilər. Sindzo müəllimin rəhbərliyi dövründə isə tam ictimai-siyasi sabitlik bərqərar oldu. Hətta iki il qabaq Yaponiya səfirliyi Beyləqanda məktəb üçün təzə tualet tikib istifadəyə vermişdir!

Sözləşməsi, Sindzo Abe müəllimin ana babası Yaponiyanın baş naziri (1957-60-cı illərdə), atası isə xarici işlər naziri işləmişdir (1980-ci illərdə). Ta bunu nəyə misal yazdırm, özünüz tapın.

Bundan başqa, Sindzo Abe Yaponiya iqtisadiyyatını qaldırmaq üçün süni devalvasiya metodundan yararlanır. Qəsdən yapon yenini "öldürür" ki, nəticədə başqa ölkələr yerli malları daha çox alsın. Deyilənə görə bunun sayəsində Yaponiya iqtisadiyyatı tərəqqi edibdir. Necə ki, bizdə də Elman müəllim iki dəfə manatın belini qırandan sonra bütün dünya axışib "Naz-Lifan" avtomobili və "İsmabike" yelsəbetləri almaqdadır. Mən özüm həmişə Göyçay pendiri və Kürdəmir narı alıram, baxmayaraq daxilən mühacirətdəyəm.

Ümumiyyətlə, avtoritarizmin, bir şəxsə pərəstişin, hakimiyyətin bir əldə cəmləşməsinin mənfi hal sayılması tarixə qovuşur. Avtoritetlər bu saat dünyada çox şeyi həll edirlər. Camaat da onlara pərəstiş edir. Görürsən arada onlar bir-birini qırırlar, camaat elə dəbdəbəli dəfn mərasimi düzəldir ki, sanarsan akademik ölübdür. Yaxud, ən qəşəng səsi olan manıslar avtoritetlərin dalyca türmə yollarında can qoyurlar. Lotu dünyası haqda kitablar Viktor Hüqonun "Səfillər" əsərini oxunmaz etmişdir. (Hərçənd axtarsan, orda da avtoritetin idealizəsi hallarına rast gəlirid). Biz insanlar lotular, oğrular, quldurbaşılar, avtoritetlər olmasa yaşamaqda çətinlik çəkərik. Bizə mütləq ağa lazımdır. Üz-gözümüz öyrəşən ağa isə ən yaxşısıdır.

Qərbdə belə aforizmlər vardı qabaqlar: "Hökumət pampers kimidir, gərək onu tez-tez dəyişsən". Belə çıxır daha altını batırmaq da tarixdə qalmışdır.

ABŞ sanksiyaları Azərbaycanın xeyrinə işləyə bilər

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Bakı səfəri yekunlaşdı. Səfər çərçivəsində iki qardaş ölkə arasında Strateji Əməkdaşlıq Şurasının 6-cı yüksək səviyyəli toplantısı da keçirildi. Bu toplantıda Ərdoğan Türkiyənin bütün məsələlərdə, o cümlədən Qarabağ məsələsində Azərbaycanın yanında olduğunu, ölkəmizə hər cür kömək göstərməyə hazır olduğunu bir daha bəyan etdi.

Bu, əlbəttə ki, işğalçı Ermənistanla və onun əsas havadan Rusiyaya növbəti aydın mesajı idi ki, rəsmi Ankara heç vaxt Azərbaycan torpaqlarının işğalı ilə barışmayacaq (toplantıda Türkiyənin müdafiə naziri də vardı). Öz növbəsində prezident İlham Əliyev söylədi ki, Ankara ilə hərbi əməkdaşlığımız daha da güclənəcək. Sitat: "Qardaş ölkənin gündən-günə inkişaf edən hərbi-sənaye kompleksi bizdə böyük maraq doğurur. Biz Türkiyədən hərbi məhsullar almışıq, bundan sonra da alacağıq".

Doğrudur, Azərbaycanla-Türkiyə arasında hərbi-texniki əməkdaşlığın həcmi Rusiya ilə əməkdaşlıqla müqayisəyə gəlir. Ancaq bu, hələlik belədir. Çünki qardaş ölkə ilə silah ticarəti içində olmaq tək hərbi anlam daşımır, daha böyük məna və əhəmiyyət kəsb edir. Səbəblərə aşağıda toxunacağıq.

****
Bu arada ABŞ Maliyyə Nazirliyi Rusiyaya energetika sahəsində sanksiyaların necə tətbiq olunacağını açıqlayıb. Nazirlik sanksiyalara Rusiyanın potensial neft hasil etdiyi bütün layihələr, o sırada dəniz sularında Moskvanın gerçəkləşdirdiyi neft layihələrinin məruz qalacağını bildirib. Amerikalılara, həmçinin Rusiyada sanksiyalar altına düşən şəxslərə də əlaqə qurmaq qadağan edilirdi.

Yada salaq ki, bir qədər öncə ABŞ-ın Rusiyanın hərbi müəssisələrinə qarşı sanksiyalar siyahısı hazırladığı haqda məlumat verilmişdi. Bir çox ekspertlər bu sanksiyaların Vaşinqtona Rusiya hərbi şirkətləri ilə əlaqə saxlayan hər kəsi cəzalandırmaq üçün geniş imkanlar yaratdığını bildirirlər.

Bəllidir ki, Azərbaycan da Rusiyadan kifayət qədər (təxminən 5 milyard dollarlıq) silah alıb və alır. Demək olar ki, bizim son illərdə silah ticarəti üzrə ən böyük tərəfdaşımız Rusiyadır (sonra İsrail gəlir). O üzəndən "ABŞ sanksiyalarının Azərbaycan üçün hansısa narahatlığı ola bilərmi" sualı yenidən aktualıq qazanmış kimi görünür. Başqa sözlə, iki supergüc arasında münasibətlər Bakını seçim qarşısında qoyacaq bir vəziyyətə gəlsə, doğru addım hansı olmalıdır, Rusiya silahlarından imtinamı?

****
Şübhəsiz ki, Moskva-Bakı münasibətlərində silah ticarətinin məxsusi yeri var. Lakin axır illərin təcrübəsi göstərir ki, bu sahədə şimal qonşumuza nə qədər xeyir versək də, Kreml Qarabağ məsələsində xeyrimizə mövqə dəyişikliyinə hazırlaşmır. Rusiya vassalı Ermənistanın maraqlarını gözdə tutmaq niyyətinə də deyil. Əksinə, işğalçı ölkənin silahlanma məsələsində Azərbaycandan geri qalması, deməli, həm də işğal

Bakı hərbi və müharibə strategiyasını cilalayır

Ərdoğanın Bakı səfərində daha bir hədəf; ölkəmiz Rusiya silahlarından imtina edə bilər; "Aldığımızı almışıq..." - ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar

rejiminin davamlı olması naminə əlindən gələni edir.

Üstəlik, Rusiyadan vaxtaşırı ölkəmizə qarşı qeyri-dost davranışlar sərgilənməkdədir (ÜAK-ın ləğvi, Rusiya XİN-in ermənilərə bağlı Bakıya notası, "Qarabağda müharibə Azərbaycanın daxili işi deyil" kimi təxribatçı bəyanat və s.) Beləyə yenə sual ortaya çıxır ki, öz milyardlarımızı Rusiya silahına verib onun büdcəsini zənginləşdirməyə, sonra da həmin milyardlardan Ermənistanla silah kreditləri ayrılmasına yardımçı olmağa dəyərmi? (söz düşmüşkən, dünən Ermənistanla Rusiya arasında növbəti - 100 milyon dollarlıq kredit sazişi imzalanıb).

****
Suala cavab almaq üçün əvvəlcə onu yada salaq ki, qonşu Gürcüstan bəlli səbəblərdən ümumiyyətlə, Rusiyadan silah almır. Onun ordusu xeyli dərəcədə NATO üzvləri Türkiyə və ABŞ-ın köməyi ilə yenidən qurulmaqda və modernləşdirilməkdədir. Bu, bir yandan həm də Gürcüstan ordusunun Rusiyadan siyasi və texniki asılılığının da aradan qalxması deməkdir.

Məsələ də ondadır və Ermənistan nümunəsindən də aşkar görünür ki, Moskva silah satışında tək hərbi və kommərşiyaya marağı güdmür, eyni zamanda geosiyasi hədəflər güdür ki, bunun da qayəsində həmin ölkəni özünün təsir zonasında saxlamaq dayanır. Çünki hərbi texnikanı istismar etmək, onu yenisi ilə əvəz etmək baxımından (xüsusən də hərbi əməliyyatlar zamanı) məhz rusiyalı mütəxəssislərə ehtiyac duyulur. Bu cür mütəxəssislərin hazırlanması yenə məhz Rusiyada mümkündür ki, bu da gələcək milli zabitlərin Rusiya təsiri altına düşmə riski ya-

radır.

Biz hələ Azərbaycana verilən silahların texniki, döyüş və başqa göstəriciləri barədə, hətta onların harada yerləşdirildiyi (dislokasiyası) barədə məxfi məlumatların düşmən Ermənistanla ötürülməsi mümkünlüyünü demirik. Kim qarantıya verər ki, ruslar buna getməyəcək? Odur ki, Bakının tədricən Rusiyadan silah asılılığını azaltması hər mənada məntiqli olardı. Qənaətimizcə, Azərbaycan prezidentinin yuxarıdakı sitatı əslində həm də bunun anonsudur. Bu, həmçinin o anlama gələ bilər ki, Azərbaycan mövcud şərtləri nəzərə alaraq, özünün hərbi və müharibə strategiyasını daha da cilalamaq kursu götürüb - qardaş Türkiyə və digər dost-müttəfiq dövlətlər hesabına təbii ki.

****

Məsələ ilə bağlı axar.az -a danışan politoloq Qabil Hüseynli maraqlı fikirlər söyləyib: "ABŞ-ın yeni sanksiyaların qorxulu tərəfi həmin şirkətlərdən hərbi məhsullar alan ölkələrin də sanksiyaların təsir altına düşməsi ilə bağlıdır. Azərbaycan Rusiyadan ən çox silah alan ölkələrdən biridir. Rusiyadan yeni silahların da alınması gündəmədədir. Amma bu "mütəfiq alınacaq" demək deyil. Yeni Rusiyadan silah alınması ilə bağlı Azərbaycan dövlətinin qarşısında öhdəlik yoxdur. Çünki Azərbaycan son vaxtlar daha müasir silahlar almaq üçün İsrail, Pakistanla, hətta bəzi Avropa ölkələri ilə (Serbiya, Belarus) əlaqələrini genişləndirir. Nəzərə alaq ki, Rusiya silahlarının qiyməti çox bahadır və Rusiya həmin silahların istehsalının Azərbaycanda təşkil edilməsinə qətiyyən maraqlı göstərmir, amma Belarus, Serbiya, Pakistan, Türkiyə isə Azərbaycana

silah satmaqla yanaşı, həmin silahların istehsalının Azərbaycanda da həyata keçirilməsinə razılıq verib. Türkiyə Azərbaycan harada yerləşdirildiyi (dislokasiyası) barədə məxfi məlumatların düşmən Ermənistanla ötürülməsi mümkünlüyünü demirik. Kim qarantıya verər ki, ruslar buna getməyəcək? Odur ki, Bakının tədricən Rusiyadan silah asılılığını azaltması hər mənada məntiqli olardı. Qənaətimizcə, Azərbaycan prezidentinin yuxarıdakı sitatı əslində həm də bunun anonsudur. Bu, həmçinin o anlama gələ bilər ki, Azərbaycan mövcud şərtləri nəzərə alaraq, özünün hərbi və müharibə strategiyasını daha da cilalamaq kursu götürüb - qardaş Türkiyə və digər dost-müttəfiq dövlətlər hesabına təbii ki.

****
Politoloqa görə, ABŞ-ın Rusiyaya qarşı sanksiyaları Rusiya ilə silah ticarəti edən ölkələrə də şamil olması müşahidə olunarsa, Azərbaycan əlbəttə ki, Rusiyadan silah almağa son qoyacaq: "Onsuz da Azərbaycan lazım olan silahları artıq Rusiyadan alıb. Üstəlik, deyildiyi kimi, Bakı özünə yeni partnyorlar tapıb. Məsələn, yaxın vaxtlarda Avropa Birliyi ilə tərəfdaşlıq sazişini imzalayacağıq. Avropa Birliyi də artıq Azərbaycana silah satma biləcəyi ilə bağlı işarələr verib. Azərbaycanın silah almaq, bu sahədə manevr etmək imkanları çox genişdir və bu siyahıda Rusiya heç də birinci yerdə dayanmır. Azərbaycan özü üçün ən əlverişli olan variant hazırlayıb həyata keçirəcək".

Analitik Elçin Mirzəbəyli də sanksiyaların Azərbaycana hər hansı bir neqativ təsiri olmayacağını bildirib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın Rusiya silahlarına artıq ehtiyacı yoxdur. "Digər tərəfdən, Rusiya silah bazarında ABŞ-ın ən böyük rəqibidir. Vaşinqtonun öz rəqibini zərərsizləşdirməsi istiqamətində atdığı addımlar həm də bu müstəvidən təbii qəbul olunmalıdır", - deyir o əlavə edib.

□ Siyasət şöbəsi

Azərbaycanda baş tutan Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu xəttinin açılış mərasimindən sonra prezident İlham Əliyev daha bir mühüm toplantıda iştirak etməkdən ötrü qonşu İran İslam Respublikasına işgüzar səfər edib. Qeyd edək ki, Tehranda Azərbaycan, Rusiya və İran prezidentlərinin üçtərəfli görüşü olub.

İlham Əliyev, Vladimir Putin və Həsən Ruhani sammitdə infrastruktur layihələri və energetika sahəsində əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə ediblər. Sammitin yekununda liderlər birgə bəyanat imzalanıb.

Bəyanatda gələcək əməkdaşlığın əsas istiqamətləri öz əksini tapır.

Bu formatda danışıqlar artıq ikinci dəfədir keçirilir. Liderlər ilk dəfə prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2016-cı ilin avqustunda Bakıda bir araya gəlmişdilər. (Report)

Tehranın Mehrabad hava limanında dövlətimizin başçısının rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra İlham Əliyev və İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhaninin görüşü olub. APA-nın məlumatına görə, görüşdə Azərbaycan və İran xalqları arasında tarixi, mədəni və dini köklərin mövcudluğunun əlaqələrimizin möhkəmlənməsində rolunu qeyd edilib, son beş ildə dövlət başçıları arasında on görüşün keçirilməsi uğurlu əməkdaşlığımızın səviyyəsinin göstəricisi kimi qiymətləndirilib, siyasi əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyindən bəhs edilib.

Görüşdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi müzakirə olunub. Prezident İlham Əliyev Ermənistanın işğalçılıq siyasəti və münaqişənin həlli ilə bağlı danışıqlar prosesinin vəziyyəti barədə məlumat verib. Hərbi və hərbi-texniki sahədə əməkdaşlıq məsələləri və bu istiqamətdə perspektivlər müzakirə olunub, regional məsələlərə toxunulub, terrorizm və ekstremizmə qarşı mübarizə məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Qeyd edilib ki, Azərbaycan-Rusiya-İran üçtərəfli əməkdaşlığı böyük potensiala malikdir və bu format çox önəmli sahələrdə əməkdaşlıq üçün yaxşı nəticələr verə bilər. Görüşdə iqtisadi əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub, ticarət dövryyəsinin keçən il 70 faiz, bu ilin 9 ayında isə 33 faiz artması yüksək qiymətləndirilib. Söhbət zamanı qarşılıqlı sermayə qoyuluşu, energetika, neft-qaz, nəqliyyat sahələrində əməkdaşlıq məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Görüşdə "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizli layihəsinin uğurla icra olunduğu vurğulanıb.

Prezident İlham Əliyev noyabrın 1-də Tehranda İran İslam Respublikasının Ali Rəhbəri Seyid Əli Xamenei ilə də görüşüb.

Daha sonra İrana gələn Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə prezident İlham Əliyevin görüşü olub.

APA-nın "RIA Novosti"yə istinadən verdiyi məlumata görə, görüşdən öncə Putin qeyd edib ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında strateji tərəfdaşlıq xarakterli əlaqələr mövcuddur. İkitərəfli əlaqələrin inkişafına yönələn sayərlərin hədəf getmədiyini deyən Rusiya prezidenti bildirib ki, 2017-ci ilin ilk 9 ayında ticarət dövryyəsinin həcmi 62 faiz artıb. "Biz digər istiqamətlər üzrə də işləyirik, daim regional problemlərlə bağlı məsləhətləşirik", - deyə o vurğulayıb.

Öz növbəsində Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev qeyd edib ki, bu cür görüşlər həmişə yaxşı nəticələrə gətirib çıxarır: "Biz əlaqələrin inkişafına yeni impuls veririk. Çox sevinirik ki, ticarət dövryyəsinin həcmi artır. Bu, iki ölkənin biznes strukturlarının böyük qarşılıqlı maraqlarının göstəricisidir. Rusiya ilə əlaqələrimiz strateji xarakterə malikdir. Humanitar, iqtisadi, enerji, nəqliyyat, hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlıq edir. Ona görə də bu dostların, qonşuların və yaxın tərəfdaşların hərtərəfli

Bakı-Tiflis-Qarsdan sonra üçtərəfli Tehran zirvəsi - prezidentlər bir arada

Azərbaycan və İran prezidentləri ikitərəfli görüşdə Qarabağı müzakirə etdilər, işğalçı ölkə narahatdır; **Tofiq Zülfüqarov:** "Azərbaycan müxtəlif formatlarda layihələrin, əməkdaşlığın rəmzi olan hadisələrin ən vacib oyunçularından biridir"

rəfli münasibətlərdir".

İ. Əliyev onu da qeyd edib ki, Azərbaycan, İran və Rusiya prezidentlərinin sammiti global miqyaslı tarixi hadisədir.

Tehranda həmçinin Rusiya və İran prezidentləri Vladimir Putin və Həsən Ruhani arasında ikitərəfli görüş keçirilib.

Səfərin ilk günü axşam saatlarında Tehranda Azərbaycan, Rusiya və İran prezidentlərinin üçtərəfli sammiti başlayıb.

Görüş zamanı tərəflər arasında energetika, nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığa dair məsələlər əsas müzakirə mövzusu olub. Bundan başqa, tərəflər terrorla mübarizə və aktual regional məsələləri müzakirə ediblər.

***

Tehran zirvəsinə maraq böyükdür. "Nezavisimaya qazeta" da dərc edilən məqalədə qeyd edilir ki, "Xəzəryanı üçlüyü"ün görüşü "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizinin inkişafına həsr olunub. Bu nəqliyyat dəhlizi vasitəsilə Hindistan və Fars körfəzi ölkələrindən gələn yüklərin Rusiya, Qərbi Avropa, Baltik və Skandinaviya ölkələrinə daşınması nəzərdə tutulub. Nəqliyyat dəhlizinin yaradılması təşəbbüsü 1993-cü ildən müzakirə olunsada, yalnız 2000-ci ildə müvafiq razılaşma əldə olunub. İran, Azərbaycan və Türkiyə hökumətlərarası razılaşmasına görə, üç ölkə Xəzərin qərb sahilini Azərbaycanın Qəzvin şəhərindən Azərbaycanın Astara şəhərinə dəmir yolunun inşasını təşkil etmək istəyirlər.

İlham Əliyev bəyan edib ki, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin Azərbaycanı aid hissəsinə bütün inşaat işləri ötən il başa çatıb. Rusiya Dəmir Yolları İdarəsi isə ötən həftə bəyan edib ki, Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizi ilə bu ilin doqquz ay ərzində 4,7 mln. ton yük daşınıb. Ötən həftə Həştərxanda ilk dəfə olaraq Rusiya ərazisində İran Ticarət Evi açılıb. Məlumat üçün bildirik ki, bu regionun xarici ticarət dövryyəsinin 30 faizi İranın payına düşür. Bu səbəbdən də ticarət evinin açılması Həştərxan, o cümlədən İran üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Tehran sammiti ərəfəsində ekspertlər ölkələrin iqtisadi əməkdaşlığının səviyyəsini analiz ediblər. Xüsusən də İran maraq kəsb edir. Belə ki, bu ölkə beynəlxalq iqtisadi sanksiyalar üzündən uzun müddətdir ki, kənar qalıb. İndi də itirilən mövqelərini geri qaytarmağa çalışır. "O ki qaldı Azərbaycana, onunla əməkdaşlığın səviyyəsi Rusiya rəhbərliyinin tam qanə edir. Rusiya prezidenti bu günlərdə bəyan edib ki, Azərbaycanda 600-dək Rusiya şirkəti çalışır, birbaşa investisiyalar isə 1,5 mlrd. dollar təşkil edir. Avqust ayına ölkələr arasında ticarət dövryyəsi 1709,1 mln. dollar təşkil edib. Ötən ilin yekunlarına görə, Rusiya ilə İran arasında ticarət dövryyəsi 2 mlrd. dollar təşkil edib", - deyə qəzet yazır.

Ermənistanda isə Bakı-Tiflis-Qars layihəsi ilə paralel şəkildə həyata keçiriləndə olan növbəti iri layihə ilə bağlı ciddi narahatlıq var. Erməni politoloq Aram Amatuni "1.in.am" saytında "Putinin səfəri ərəfəsində həlledici sual: Ermənistan mərkəzdə, yoxsa kənar qalacaq?" adlı məqaləsində dövlət başçılarının böyük regional görüşlərində Ermənistanın olmaması və global iqtisadi layihələrdən kənarlaşdırılması haqqında yazıb. (axar.az) Müəllif xatırladı ki, bu gün Rusiya prezidenti iqtisadi əməkdaşlıq perspektivi - xüsusən İran-Azərbaycan dəmir yolu xətti və onun Rusiyaya davamının müzakirə ediləcəyi İran, Rusiya və

Azərbaycan prezidentlərinin üçtərəfli görüşü çərçivəsində Tehrandadır. Bu görüş ərəfəsində isə Bakıda bu dəfə Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə formatında ölkə liderlərinin iştirakı ilə Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolunun açılış mərasimi baş tutub.

"İrəvan heç bir regional for-

matda iştirak etmir", - deyərək təəssüf hissini bildiren politoloq bu izolyasiyadan qurtulmaq üçün İran, Rusiya və Gürcüstanla heç olmasa ikitərəfli əlaqələri dərinləşdirməyi təklif edib.

Sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov Tehran zirvəsini "Yeni

Müsavat"a şərh edərək bildirdi ki, Azərbaycanın iştirakı ilə bölgədə çox mühüm hadisələr baş verir: "Adətən bizim regiondan terror aktları, toqquşma xəbərləri yayılır, regional əməkdaşlıq barədə məlumatlar çox az olurdu. İndi isə regional əməkdaşlığı əks etdirən transregional layihələrin həyata keçirilməsinin şahidi oluruq. Özü də Azərbaycan müxtəlif formatlarda layihələrin, əməkdaşlığın rəmzi olan hadisələrin ən vacib oyunçularından biridir. Həm Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu, həm Şimal-Cənub dəhlizinin reallaşmasına həsr oluna Tehran görüşü göstərir ki, artıq bu layihələr geridönməz xarakter daşıyır, biri artıq həyata keçirilib, digəri də reallaşdırılmaq üzrədir. Artıq bu istiqamətdə məsələlərin böyük bir hissəsi həll olunub. Azərbaycan regiondan dünyaya çox müsbət impulslar verir".

Maraqlısı budur ki, Bakı-Moskva-Tehran zirvəsi çox unikal bir dövrə təsadüf etdi - Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolunun açılışından dərhal sonraya. Bu da toqquşan maraqların təsir gücünün azaldılması baxımından önəm kəsb edir. Ancaq diqqət çəkən digər məqam ondan ibarətdir ki, Qərbi Rusiya və İranla münasibətlərində gərginliyin davam etdiyi şəraitdə belə, Azərbaycan bu iki ölkə ilə bölgənin daha bir nəhəng layihəsinin reallaşdırılması istiqamətində sayərlərini davam etdirir, qarşılığında hər hansı təzyiqlə üzləşmir, bu da balanslı siyasətin məntiqi siyasəti sayıla bilər.

T.Zülfüqarovun sözlərinə görə, ABŞ və Avropa regional əməkdaşlığı dəstəkləyir: "İkincisi də regional əməkdaşlığı pozan ölkələr bu layihələrdən kənar qalıb, təbii ki, Ermənistanı nəzərdə tuturuq. Son günlər erməni mətbuatında paxılıqla dolu məqalələrin yer almasını da müşahidə edirik. Təbii ki, Azərbaycan bu layihələrin təşəbbüskarlarından biridir desək, yanlış olmaz. Çünki investisiyaları çox hallarda Azərbaycan qoyur, kreditlər ayırır ki, digər ölkələr bu layihəni icra etsin. Bu baxımdan Azərbaycanın təqdir olunmalı fəaliyyəti var və gələcəkdə Azərbaycana çox böyük fayda verəcək. Türkiyə prezidentinin dediyi kimi, səmərəli London qatara minib Pekinə qədər gedə biləcəklər".

Sabiq nazir istisna etmir ki, digər regional ölkələr, həmçinin Orta Asiya ölkələri də bu layihədə yer alacaq. Bu isə onları bir-birinə daha sıx bağlayır: "Beynəlxalq tədbirlərdə görüşəndə həm bir-birinə dəstək verəcəklər, həm də bu layihələr nəticəsində qarşılıqlı şəkildə bəhrələnəcəklər". T.Zülfüqarov Bakının müxtəlif üçtərəfli formatlarda iştirakını da önəmli sayır. Eyni zamanda bu formatların genişlənməsini də mümkün hesab edir: "Qabaqlar Türkiyənin də iştirakı ilə stabillik haqda 5 ölkənin paktı var idi. Proseslər yenidən daha böyük formatın yaranmasına gətirib çıxara bilər. Bu cür layihələr gərginlikləri aradan götürəcək və yenidən bu cür paktlar yaranacaq".

□ **E.PASASOY**

Həç kimə sirr deyil ki, ABŞ bioqları neçə vaxtdır tam məxfi "bioloji, genetik silah" üzərində işləyirlər. Ötən günlər Rusiya prezidenti Vladimir Putin üstüörtülü şəkildə bu məsələyə toxunub. Prezident yanındakı İnsan Haqları Şurasında bu barədə belə deyib:

"Ortada daha ciddi mövzular var. Misal üçün, bioloji material mövzusu. Bizim bioloji material-yeni insanlarımızın genetik kodu, nümunələri kiminsə maraq dairəsindədir. Məlumatlar, nümunələr yığılıb ötürülür xaricə. Sual olunur-niyə? İşlə peşəkarlar məşğuldurlar. Vətəndaşlarımızın genetik analizi, deyəsən, kimlərinsə möhkəmcə maraqlandırır. Sakitcə yanaşmaq bu mövzuya. Əsəbləşməyə. Qoy istediklərini etsinlər. Səyləri cavabsız qalmayacaq".

Qəribədir. İclasın uzun stenoqramını internetdə oxusanız bu hissəni tapmazsınız. Niyə? "Niyə"si aydındır. Mövzu qapalı, vahiməli, qorxuludur. Ölkə əhalisi arasında həyəcan dalğası yarada bilər ən azı.

Həyəcan, əndişə boş yerdən doğmayıb. Misal üçün, ABŞ-dakı "Dövlət satınalmaları" saytında bu yay mövzu ilə səsleşən elan peyda olubdur. Orda deyilir: "Avropoid rusların genetik, bioloji materialları satın alınır. Qiymətlər razılaşma əsasında".

Alqı-satqı prosesini Rusiya kəşfiyyatı dişinə vurub, deyəsən. Mövzu ətrafında araşdırma, necə dəyərlər əməliyyat-axtarış tədbirlərini həyata keçirib. Nəticələr gedib çıxıb Putinin masa üzərinə. Ortada, deyəsən, ciddi işəadici məlumatlar mövcuddur.

***

2006-2009-cu illərdə, Azərbaycanda ABŞ səfiri işləmiş Elizabet Enn Ders ixtisasca diplomat olmayıb, biləsiniz. Mikrobioloq olub. Açıq internet səhifələrindəki bioqrafiyasını, oxuyun yaxşı-yaxşı. Hə, görəcəksiz bu nazənin xanım nə elə-belə, sıradan bir diplomat deyilmiş Bakıda. Elə, mikrobioloq kimi də, belə deyək, "ələkçinin qıl verəni" olmayıb. Ağ Evin mümkün bakteriooloji hücumlardan mühafizəsi vəzifəsi, bəli, bir vaxt məhz bu mikrobioloq xanıma tapşırılıb, biləsiniz. İcraçılığı, doğru -dürüstlüyü görünür o vaxtlar Ağ Ev tərəfindən müsbət qiymətləndirilib. Nəticədə Enn Dersə- Pentagon Hərbi Kəşfiyyatının tam məxfi əməkdaşına təklif olunub ki, diplomat pərdəsi altında öz bioloji araşdırmalarını Azərbaycanda davam etdirsin.

Vətəndaşlarımızın genetik nümunələri, bioloji materialları bu vaxt Enn Ders tərəfindən satın alınıb, yaxud yox, bu barədə dəqiq bilgilərim yoxdur. Varsa, hə...düşünməyə dəyər bir az. Demək, Pentagonun tam məxfi bioloji-genetik silahı Azərbaycan insanına qarşı da proqramlaşdırılıb.

Azərbaycanda indi fəaliyyəti yasaqlanmış "Açıq cəmiyyət" (Soros fondu) bəlkə də bu məxfi əməliyyatların iştirakçısı

Genetik silah kimdə var. Rusiyada, yoxsa ABŞ-da...

Putin niyə "Bizim bioloji material-yeni insanlarımızın genetik kodu, nümunələri kiminsə maraq dairəsindədir" deyib?

olubdur. Deyilənə görə, fondun əməkdaşları əyaletlərimizdə mövzu ilə əlaqəli tədqiqatlar, araşdırmalar aparırlar. Bioloji-genetik materialları bir yerə toplayıb ABŞ-a göndərirlər.

Yaxşı, bunu bildik. Buna necə dəyərlər, bir "quş". Bəs genetik silah nədir belə? Niyə bu silah barədə bütün söz-söhbətlər elə yardıca kəsilir öz-özünə. Kimsə bu möv-

zunu axıra aparıb çıxaramır? **DOSYE:** Genetik silah. Bioloji silahın bir başqa, yaxın növüdür. Öz qurbanlarını irqi, milli, cinsi, genetik kodla axtarıb tapır. Tərkibi tam məxfidir. Təcrübələr, iki mərhələdə həyata keçirilib. Birinci mərhələdə silahın özü yaradılıb. İkinci mərhələdə, dərmanın öldürücü təsirini neytrallaşdıran zər-dabın kəşfi gözlənilir. Bax bu

ikinci mərhələ, istər Rusiyada, istər ABŞ-da hələ yarımçıqdır. **TARİX:** ABŞ-da bu silahın yaranma tarixi kimi 2003-cü ilin oktyabrı göstərilir. Vaxtilə Cənubi Afrikadakı irqçilər oxşar təcrübələri həyata keçiriblər. Ən yeni, ən müasir genetik silahı qaradərli üzərində təcrübədən çıxarıblar. Cənubi Afrikada aparteid sona çatandan sonra bu təcrü-

bələr kəsilir. Sadəcə, öz coğrafi ünvanını dəyişib köçür ABŞ-a. Təcrübələr, 2003-də yenidən intensivləşir.

2005-ci ildən sınaq meydançası bədbəxt Əfqanıstandır. Sözü verək burda dövrü mətbuata: "Üsamə bin Laden vaxtilə ABŞ-da təhsil alıb. Genetik kodu, DNK-sı o zaman-dan etibarlı əllərdədir. Xüsusi yetişdirilmiş bir virus, bu koda tapıb qətlə yetirəcək".

***

İstefaya çıxmış FTX generalı Aleksandr Mixaylov mətbuat səhifələrində mövzuya şərh verib: "Ciddi mövzudur, mənəcə. Prezident, görünür bilir nə var, nə yox. Oxşar genetik təcrübələr faşist Almaniyasında da aparılırdı. Məqsəd yeni insan modelini yaratmaq olub o vaxt. 1945-ci ildə araşdırmaların nəticələri qənimət kimi Moskva ilə Vaşinqton arasında bölüşdürülür. Uzun za-

yarımızda ciddi cavab silahı mövcuddur. Prezident Putin, bilirsizmi niyə mövzuya belə sakit yanaşır? Səsi titrəmir bu zaman? Çünki..."

***

Çünki bəli, Rusiya çoxdan bu cür qarşıdurma hazırdır. Özü də bu silah öz kökü ilə tam rus silahı da deyil. Alman genetik silahıdır. 1945-də qənimət olaraq Moskvaya gətirilib. 500-ə qədər əlavə elmi proqramı özündə birləşdirən bu layihə üzərində çalışmalar son zamanlar həm Moskvada, həm Vaşinqtonda xeyli sürətlənib. Farmakoloji təcrübələr artıq sona çatır. Qalır birçə zər-dabın hazırlanması.

***

Svetlana Savitskaya-N.İ. Vavilov adına Ümumi Genetika İnstitutunun əməkdaşı, biolojiya elmləri doktoru işə hə-sab edir bütün bunlar boş söhbətlərdir: "Ruslar, xaricdə

də, elə ABŞ-da da çoxdur. Təcrübələri elə orda həyata keçirmək daha sərfəlidir, nəinki burda. Bu, bir. İkincisi... genetik kod dünyada aşağı-yuxarı təxminən eynidir. Ruslar bu siyahıda istisna deyil. Yox... əgər istisnarsa, demək biz həqiqətən seçilmiş millətik. Genetik kodumuz başqalardan çox fərqlidir.

Buna, deyəsən, bir amerikalılar inanır, bir də elə özü-müz. Mən kimi alimləri xahiş edirəm bu siyahıya qatmayasınız".

RF prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov mövzuya öz şərhini verməyi unutmayıb. Deyib, mövzunu Vladimir Putin xüsusi xidmət əməkdaşlarından eşidib.

Rusiya mass-mediası, TV kanalları mövzunu əllərində bayraq edib girişiblər qızgın müzakirələrə. "Rossiya 1" telekanalının "60 dəqiqə" verilişi dünən bu mövzuya həsr edilib. İştirakçılardan biri- RF Dövlət Dumasının "Təhlükəsizlik və müdafiə" komitəsinin sədr müavini Frans Kinsleviç deyib ki, vəziyyət ciddidir. Prezident elə belə, boş yerə bu mövzunu gündəmə gətirməzdi heç vaxt.

Torbada pişik var. Genetik silah pişiyi.

Silah hazırdır. Qalıb birçə zər-dabın icadı.

□ **HƏMİD HƏRİSÇİ**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

**Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi**

Bakı-Tiflis-Qars (BTQ) dəmir yolunun istifadəyə verilməsi işğalçı Ermənistanla bəzi dairələri sanki "qəflət yuxusu"ndan ayıdıb. Bundan əvvəlki regional və global əhəmiyyətli nəhəng layihələrdən kənar qalan bədnam qonşularımız indi hay-küylə Azərbaycan tərəfindən dəmir blokadaya alındıqlarını car çəkməyə başlayıblar.

Ancaq bu, bir faktıdır ki, Ermənistan 1993-cü ildə Azərbaycan torpaqlarının işğalını davam etdirən zaman Azərbaycan ümumilikdə regiona firavan gələcək vəd edən Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəməri, yaxud Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu xətti ilə bağlı ideyaları müzakirə edirdi. Əgər Ermənistan işğalçılıq siyasətindən əl çəkib normal münasibətlərə üstünlük versəydi, o halda bu layihələrdən nəinki kənar qalmazdı, hətta nəhəng projeləri öz ərazisində gerçəkləşdirən tərəflərdən birinə çevrilərdi. Blokada gələcəyə gələndə, Ermənistan özü bu yolu seçib və məhz işğalçılığa görə cavabını alıb. Üstəlik, məhz Ermənistanın işğalçı siyasəti nəticəsində Azərbaycanın əsas hissəsinin Naxçıvanla əlaqəsi kəsilib. Maraqlısı budur ki, bu həqiqəti ermənilərin içərişində də anlayanlar və dilə gətirənlər var, özü də belələri artmaqdadır.

Məsələn, İstipress-in məlumatına görə, Azərbaycana qarşı həmişə kəskin mövqə tutan, Ermənistanı Cənubi Qafqazda qərb mədəniyyətinin tək nümayəndəsi, Rusiyanın düşməni kimi fantastik obrazda təqdim edən "Lragir"-in birdən-birə dəyişməsi sual doğurandır. Ən maraqlı doğuran məsələ isə Rusiyanın ermənipərəst "Regnum" portalında dərc olunan "Bakı-Tiflis-Qars Ermənistanı oyundan kənar qoyur?" məqaləsidir. Məqalənin müəllifi milliyətcə erməni İosif Kubatyan regional layihələrdən kənar qalmış Ermənistanın "yolların kəşiməsində yüksək daş üstündə oturmuş minillik kor bayquşu çevrildiyini" bildirir.

Belə görünür ki, layihənin istifadəyə verilməsindən sonra bir sıra erməni mətbu orqanlarının layihə və Azərbaycanın regionda yürütdüyü siyasət barədə mövqeyi nisbətən müsbətə doğru dəyişib. Hətta bir çox erməni portalları heç bir şərh vermədən BTQ-nin açılış mərasimindən Azərbaycan və dünya KİV-lərinin reportajlarını dərc ediblər. Bunların arasında layihənin önəmindən bəhs edən analitika materialları da

yer alıb. Ermənistanın populyar analitika portalı "Lragir" BTQ-nin açılış mərasimi ilə bağlı "Amerikanın səsi" radiosunun hazırladığı analitik məqaləni dərc edib. Məqalədə qeyd edilib ki, BTQ dəmir yolu layihəsi öz önəminə görə, Bakı-Tiflis-Ceyhan (BTC) neft kəməri kimi epoxal layihə ilə müqayisə oluna bilər. BTQ-nin Avropa Birliyi və ABŞ tərəfindən dəstəkləndiyinin vurğulandığı məqalədə yeni dəmir yolunun faydası da açıqlanıb: Əgər yüklər indiyə kimi Çindən Avropaya 40-45 günə daşınırdısa, yeni dəmir yolu ilə bu, 10-15 gün çəkəcək. Kubatyan isə öz yazısında Ermənistanın BTQ-nin tikintisinə əl ilk günlərdən mane olmağa çalışdığını bildirir. O, 2007-ci ildə Ermənistan prezidenti Robert Köçəryanın köməkçisi olmuş Viktor Soqomonyana istinadən bildirir ki, Köçəryan bu dəmir yolunun tikintisinə mane olmaq üçün hər vasitədən istifadə edib, hətta ABŞ rəhbərliyinə də müraciət edib və ABŞ hakimiyyətinin təmsilçiləri bu yolun tikintisinin əleyhinə olduqlarını bildiriblər. "Amma bu ölkələrin (Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin - red.) işlərinə bundan artıq müdaxilə etmək və proqramın gerçəkləşdirilməsini dayandırmaq mümkün olmadı", - deyir Soqomonyan vurğulayıb. Məqalədə Ermənistan hakimiyyətinin BTQ-nin təsirini kompensasiya etmək üçün İran-Ermənistan dəmir yolu barədə səs-küy qopardığı, lakin bunun uğursuz bitdiyi də vurğulanır. Yaxın illərdə İranla Azərbaycanı birləşdirəcək Rəşt-Astara dəmir yolunun tikintisi ilə regionda növbəti önəmli hadisənin baş verəcəyini bildiren müəllif bununla da Ermənistanın regional tranzit daşımalarından kənar qaldığını bildirir.

Erməniləri çıxılmaz vəziyyətə salan həm də budur ki, Tiflis-Gümrü-Qars (TGQ) dəmir yolu xətti mövcud olsa da, Ermənistan bu xətti işə salaraq blokadadan çıxıb bilmir. Nəticədə bu yol artıq 25 ildir ki, dayanıb. Ermənistanın Gürcüstan vasitəsilə Rusiyaya çıxış əldə

Qarabağ

yur: "Ermənistan mətbuatı özü etiraf edir ki, BTQ dəmir yolunun istifadəyə verilməsi Azərbaycanın mövqeyinin regionda möhkəmlənməsinə, həm də Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin əməkdaşlığının genişlənməsinə və bu ölkələrin güclənməsinə xidmət edəcək, Ermənistanın vəziyyəti isə daha da pisləşəcək. Halbuki Ermənistan Rusiyanın forpostu rolunu oynamasaydı, onun işğalçılıq siyasətində "qalibin yanında başkəsen" rolunu öz üzərinə götürüb mənfur qonşuya çevrilməyəydi, Cənubi Qafqazda da Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistanın təmsilində Latviya, Litva və Estoniyanın iştirakı ilə yaranan birləşmə nail olmaq mümkün olardı. Bu isə regionda sülhə, əmin-amanlığa, tərəqqiyə, burada yaşayan bütün xalqların rifahına xidmət edərdi".

Ancaq görünür budur ki, Ermənistan hakimiyyəti yenə

Bölgənin "kor bayquş"u - Ermənistan... BTQ işğalçı ölkəni tərəddüddə qoyub

Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin iştirakı ilə növbəti nəhəng layihənin gerçəkləşməsi İrəvanda şok yaradıb, amma işğalçı ölkə yenə də xalqı Rusiyadan aldığı silahlarla "ovundurmaq" istəyir...

etməsi də mümkün olmur. Gürcüstan onun ərazi bütövlüyünə qəsd edən Abxaziyadan Ermənistanla dəmir yolunun uzadılmasına icazə vermir. Bu durumda İrəvanın İrana olan ümidləri də azalmaqdadır. Çünki İran Azərbaycanla birgə reallaşdırdığı Rəşt-Astara dəmir yoluna üstünlük verir.

Göründüyü kimi, Ermənistan regionda təklənmiş durumdadır və bunun günahı ancaq özündədir. Bu mənada erməni ekspertin Ermənistanı böyük yolların kəsişməsindəki hündür daşın üzərində oturan "min yaşlı kor bayquş" a bənzətməsi tam yerindədir. Amma maraqlıdır, bu durum işğalçı ölkəni normal siyasət sərgiləməyə vadar edər, Qarabağa iddialarına son qoymasına gətirib çıxara bilərmi? Demək çətindir.

Əslində işğalçı ölkənin davranışları heç bir beynəlxalq qurum tərəfindən qəbul olunmur. Necə ki, noyabrın 24-də Brüsselə Avropa Birliyi (AB) ilə imzalanması gözlənilən əməkdaşlıq sazişinə Dağlıq Qarabağla bağlı xüsusi bəndin əlavə olunması İrəvanı seçim qarşısında qoyub. Xatırladaq ki, prezident İlham Əliyevin Azərbaycanın da imzalaması gözlənilən çərçivə sənədində ölkələrin ərazi və sərhəd bütövlüyünün toxunulmazlığı birmənalı şəkildə əksini tapmalı olduğunu bəyan edib. Üstəlik, regional layihələrdən kənar qalması İrəvanı iki yoldan birini seçməyə vadar edib.

Deputat Əli Məsimli "Yeni Müsavat"a dedi ki, BTQ xətti Bakı-Tiflis-Ceyhan strateji neft kəməridən sonra daha çox Azərbaycanın siyasi iradəsi ilə

gerçəkləşməyə başlayacaq. Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyan RIA "Novosti"yə bildirib ki, imzalanmış 100 milyon dollarlıq yeni kredit sazişinin gerçəkləşdirilməsinə bütün dövlətlərarası razılaşmaların başa çatmasından sonra başlanacaq. "Bu ilin sonuna kimi biz hələlik köhnə müqaviləni həyata keçirəcəyik. Yaxın günlərdə yeni silah partiyasının göndərilməsini gözləyirik və ilin sonuna kimi əvvəlki müqavilə üzrə bütün sualları bağlayacağıq", - Sarkisyan bildirib.

2015-ci ilin iyun ayında Rusiyanın Ermənistanla 200 milyon dollar məbləğində ixracat kreditinin ayrılması barədə saziş imzalanıb. Həmin saziş çərçivəsində Rusiya istehsalı olan silah-sursatın alışı nəzərdə tutulub. Sazişin şərtlərinə əsasən, Ermənistan alacağı silah-sursata görə onun məbləğinin 10%-ni ödəməlidir. Yerdə qalan 90% isə Rusiyanın təqdim etdiyi kreditin hesabına bağlanacaq. Kredit 15 il müddətinə illik 3% dərəcəsi ilə təqdim olunub. Ermənistan kredit vəsaitlərindən 2018-2022-ci illər ərzində yararlanmalıdır.

Nəhəng layihənin baş tutması üçün gücətlə kreditlər ayrılan Azərbaycan Çindən Avropaya və ya geri daşınacaq təhlükəsiz yüklərlə bağlı mövqeyini açıqladığı halda, işğalçı və terroru dəstəkləyən Ermənistan kreditlə aldığı silah-sursatı gözləyir.

Deputat bildirdi ki, Bakı-Tiflis-Qars layihəsi Ermənistanın kənar keçdiyinə görə bu layihənin maliyyələşdirilməsindən imtina ediblər. Onlar Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolunun tikilməsi əvəzinə, Qars-Gümrü-Tiflis dəmir yolu xəttinin açılmasını tələb edirdilər. Lakin Azərbaycanla Ermənistan arasında olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi səbəbindən bu variant qəbul edilməz sayılıb və dəmir yolu xəttinin tikintisinin maliyyələşdirilməsini sonradan Azərbaycan öz üzərinə götürüb. Bu məqsədlə Azərbaycan Gürcüstanla ildə 1% faiz dərəcəsi ilə 25 illiyinə 220 milyon dollar kredit verib və bu layihənin reallaşdırılmasında fəal rol oynayıb.

BTQ xəttinin istifadəyə verilməsi onun əsas iştirakçıları olan Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ilə yanaşı, həm də bütövlükdə bölgə, eləcə də global əhəmiyyətli bir hadisədir. Bu layihəni Qərblə Şərqi inteqrasiyasına xidmət edən bir layihə olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycanın Qarabağ inteqrasiyasını genişləndirən bir layihə kimi dəyərləndirmək lazımdır. Biz bu layihənin Azərbaycan və Türkiyənin strateji əməkdaşlığını yeni mərhələyə da-

Xəbər verdiyimiz kimi, Dünya Bankının "Doing Business 2018: İş yerlərinin yaradılması məqsədilə islahatlar" reyting hesabatında Azərbaycan 190 ölkə arasında 57-ci yerdə qərarlaşıb.

Bundan əvvəlki hesabatda isə Azərbaycan 65-ci yerdə idi. Ölkəmizin mövqeyinin 8 pillə yaxşılaşdığı hesabata şərh edən İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin icraçı direktoru Vüsal Qasımlı bildirir ki, bu nəticə prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkədə həyata keçirilən uğurlu iqtisadi siyasət və beynəlxalq ictimaiyyətdə ona olan inamin göstəricisidir: "Azərbaycan Avropa və Mərkəzi Asiya regionunda 3 ən islahatçı ölkədən biri elan edilib".

Mərkəz rəhbəri reyting hesablanarkən qiymətləndirilən 10 indikatorun 6-sı üzrə Azərbaycanın irəliləyiş əldə etdiyini bildirir. Belə ki, Elektrik şəbəkəsinə çıxış indikatoru üzrə 3 pillə, Əmlakın qeydiyyatı üzrə 1 pillə, Kiçik investorların hüquqlarının qorunması indikatoru üzrə 22 pillə, Vergilərin ödənilməsi üzrə 5 pillə, Müflisləşmə prosedurlarının rahatlığı üzrə isə 39 pillə irəliləyişə nail olunub. Bu zaman 2016-cı ilin dekabrında Vergi Məcəlləsinə 30-dək istiqamətdə edilən 200-dək dəyişiklik vergi yükünün optimallaşdırılması, vergilərin ödənişi sahəsində şəffaflığın artırılması baxımından yüksək qiymətləndirilib: "Bununla yanaşı, 2016-cı ildə "Kredit büroları haqqında" qanun, 2017-ci ildə isə "Daşınar əmlakın yüklüüyü haqqında" qanunların qəbulu da hesabat komandası tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Bundan əlavə, kiçik investorların hüquqlarının qorunması məqsədilə mülki, inzibati xətalər və cinayət məsələlərinə ciddi dəyişikliklər olunub".

V.Qasımlı qeyd edir ki, hesabatda 3 indikator üzrə Azərbaycanın mövqeyində geriləmə qeydə alınıb. Bunlardan biri biznesə başlamadır ki, mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, buna səbəb heç

Dünya Bankının hesabatına ikili baxış

Vüsal Qasımlı: "Azərbaycan Avropa və Mərkəzi Asiya regionunda 3 ən islahatçı ölkədən biri elan edilib"

Qubad İbadoğlu: "Hesabat mövcud gerçəkliyi tam əks etdirmir"

də Azərbaycanda biznesə başlama sahəsində problemlərin yaranması deyil: "Bunun əsas səbəbi ondan ibarətdir ki, bir sıra ölkələr bu sahədə daha sürətli islahatların həyata keçirməklə bizdən öne keçiblər. Yeni bu indikator üzrə Azərbaycanda pisləşmə qeydə alınmayıb".

Azərbaycanın mövqeyinin pisləşdiyi digər indikator tikintiye başlamadır ki, V.Qasımlı bu sahədə gələnləki hesabatda irəliləyiş gözləyir. Bildirir ki, buna prezident İlham Əliyevin 13 iyul 2016-cı il tarixli "Azərbaycan Respublikasında biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması və beynəlxalq reytinglərdə ölkəmizin mövqeyinin

daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" sərəncamı ilə təsdiqlənmiş tədbirlər planının icrası səbəb olacaq: "Əminəm ki, bu planda nəzərdə tutulan tədbirlərin icrası növbəti il üçün "Doing Business" komandası tərəfindən müsbət qarşılanacaq".

Nəhayət, hesabatda geriləmə qeydə alınan 3-cü indikator kreditə əlçatanlıq məsələsidir. Mərkəz direktoru hesab edir ki, qəbul olunan "Daşınar əmlakın yüklüüyü haqqında" və "Kredit büroları haqqında" qanunlar, ölkədə kredit bürolarının fəaliyyətə başlaması bu göstərici üzrə də irəliləyiş əldə olunmasına səbəb olacaq.

Bundan əlavə, yaxın vaxtlarda elektrik şəbəkələrinə çıxışla bağlı uzun illərdir mövcud olan problemlər aradan qalxacaq: "İndi biz o problemləri aradan qaldırmaq üçün islahatlar aparırıq. Bu istiqamətdə də nəticələrin müsbət doğru dəyişəcəyinə inanırıq".

V.Qasımlı hesab edir ki, Dünya Bankının hesabatında Azərbaycanın mövqeyinin yaxşılaşması ölkəyə xarici investorların gəlişi baxımından çox mühüm əhəmiyyətə malikdir: "Investor hansısa bir ölkəyə investisiya qoymaq istəyirsə, mütəəq 2 hesabat baxır - Qlobal Rəqəbatqabiliyyətlik İndeksi (Azərbaycan 2

pillə irəliləyib) və Doing Business. Hər iki hesabatda ölkəmizin mövqeyi getdikcə yüksəlir. Bu da Azərbaycana xarici investisiyaların gəlişini artıracaq".

İqtisadçı-alim, ADR Hərəkətinin rəhbəri Qubad İbadoğlu Azərbaycanın reytingdə öz yerini yaxşılaşdırdığını qeyd edir. Onun sözlərinə görə, hesabatla tanışlıq göstərir ki, Azərbaycanın mövqeyinin yaxşılaşmasının bir neçə səbəbi var: "Bu səbəblərin bəziləri təsadüfdir. Məsələn, kreditlərin əldə olunması sahəsində yaxşılaşma olduğu qeyd edilir. Yaxşılaşma səbəbi kimi əsasən kreditlərin hüquqlarının qorunması sahəsində tədbirlər, "Kredit bürolarının yaradılması haqqında" Qanunun qəbulu qeyd olunur. Amma kreditlərin əldə olunması ayrıca bir istiqamətdir və burada ildən-ilə geriləmə var. Belə ki, 2010-cu ildə kreditlərə əlçatanlıq üzrə Azərbaycan 183 ölkə arasında 15-ci yerdəydi. 2011-ci ildə düşdü 46-cı yerə. Daha sonra 2012-ci ildə 48-ci yerə, 2013-cü ildə 53-cü yerə, 2014-cü ildə 99-cu yerə, 2015-ci ildə 104-cü yerə, 2016-cı ildə 109-cu yerə, 2017-ci ildə 118-ci yerə düşüb. 2018-ci il üzrə hesabatda isə bu indikatora görə 122-ci yerdəyik. Göründüyü kimi, kreditlərə əlçatanlığa görə Azərbaycanda vəziyyət 7 ildə 7 dəfəyə yaxın pisləşib".

Ekspert bildirir ki, hesabatda Azərbaycanın daha pis vəziyyəti tikintiye icazələrin alınması ilə

bağlıdır: "Bu istiqamət üzrə 190 ölkə arasında 161-ci yerdəyik. Elektrik təchizatı sistemində qoşulma indikatoru üzrə isə 103-cü yerdə qərarlaşmışıq. Azərbaycanda elektrik şəbəkəsinə qoşulmaq üçün 7 prosedurdan keçmək tələb olunur. Azərbaycanın mövqeyini pisləşdirən daha bir istiqamət sərəhəyanı ticarətin vəziyyətidir - 190 ölkə arasında 83-cü yer. Bu sahələrdə prosedurların müəkkəbliyi, çoxsaylı sənədlərin tələb olunması, bütövlükdə bu hüququn əldə olunması üçün vaxt və xərcin çox tələb olunması problemli məsələlərdir".

Q.İbadoğlunun fikrincə, hesabat mövcud gerçəkliyi tam əks etdirmir: "Hesabatın hazırlanmasında dövlət qurumları və sahibkarların nümayəndələri iştirak edirlər. Bu baxımdan, müəyyən mənada hesabat Azərbaycandakı mövcud siyasəti özündə əks etdirir. Hesabat göstərir ki, Azərbaycanda biznesə başlamaq asandır, nəinki onu davam etdirmək. Çox sadə qaydada biznesini yaradıb qeydiyyata qeyd edə bilərsiniz, amma sonrakı mərhələlərdəki çətinliklər onun uğurla icra olunmasında problemlərə səbəb olur. İstənilən halda, Azərbaycan üçün əhəmiyyətli göstəricilərdən biri sayılmalıdır. Çünki ölkəyə sərmayə cəlb edilməsində bu indeksin rolu çoxdur. Amma Azərbaycan bu indeksdəki mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması üçün potensiala malikdir".

□ DÜNYA

"Bankların sayının azalması gündəmdədir"

Vüqar Bayramov: "12 bankın birləşdirilməsi çox önəmlidir"

Ölkənin iqtisadi aktivliyinin təmin olunması üçün önəmli şərhlərdən biri bank sektorunun sağlamlaşdırılmasıdır. Belə ki, son üç ildə baş verənlərdən sonra hökumət də bunun fərqindədir. O baxımdan Azərbaycanda bank sektoru üzrə yol xəritəsinin hazırlanması nəzərdə tutulur.

Bu barədə hökumətin Milli Məclisə təqdim etdiyi "2018-2021-ci illər üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəriciləri"ndə bildirib. Sənəddə qeyd olunub ki, bank sisteminin kapitallaşması və likvidliyin təmin edilməsi, kapital dayanıqlığı bərpa olunmayan bankların restrukturizasiyası, likvidliyin verilməsi alətlərinin genişləndirilməsi, bank sektoru üzrə yol xəritəsinin hazırlanması, sistem əhəmiyyətli bankların tənzimləmə mexanizminin müəyyən edilməsi prioritet istiqamət kimi müəyyən edilib.

Hazırda bank sektorunun ən böyük problemlərindən biri kapitallaşma, likvid vəsaitlərin məhdud olması, o cümlədən geri qaytarılması mümkün olmayan kreditlərin həcmünün günü-gündən artmasıdır.

Bu problemə münasibət bildiren iqtisadçı ekspert Vüqar Bayramov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında dedi ki, hazırda bankların sayının azalması məsələsi gündəmdədir: "2016-cı ildə

10 bankın müflis olmasından sonra 2017-ci ildə də bankların sayının azalması məsələsi gündəmdə idi. Bizim qiymətləndirmələrimiz də göstərir ki, təxminən 5 bankın funksiyalarının yerinə yetirilməsində çətinliklər var. Artıq Banklar Assosiasiyası iki bankın birləşəcəyi ilə bağlı açıqlamalar yayıb. Bu isə ondan xəbər verir ki, bankların birləşməsi və sayının azalması prosesi davam edir. Bizim apardığımız monitorinq və qiymətləndirmələr onu göstərir ki, hazırda bank sektorunda 20 bank sistemi əhəmiyyətlidir. Bu isə o deməkdir ki, digər 12 bankın birləşdirilməsi çox önəmlidir.

Bankların sayının azaldılması, o cümlədən sistem əhəmiyyətli, likvidliyi yüksək olan bankların sistemdə qalması çox əhəmiyyətlidir. Çünki bankların sayının çox olması heç də rəqabətin güclü olmasının göstəricisi deyil. Bankların likvidliyinin və onlara inamın yüksək olması daha vacibdir".

Ekspertin sözlərinə görə, bu ilin əvvəlindən etibarən bankların kredit portfelində 25 faizə yaxın azalma qeydə alınıb: "Aparılan monitorinqlər göstərir ki, 2017-ci ildə, xüsusən də fevral ayından başlayaraq makroiqtisadi sabitli-

yi bərqərar edilməsinə baxmayaraq, Mərkəzi Bankın bank sektoru ilə bağlı göstəriciləri hələlik vəziyyətin ürekaçan olduğundan xəbər vermir. Bankların kredit portfelində azalmalar baş verir. Əgər 2017-ci ilə banklar 16 milyard 705 milyon kredit portfelini başlandıqlarsa, bu rəqəm sentyabr ayında artıq 12 milyard 376 milyon manata qədər azalıb. Bu ondan xəbər verir ki, yalnız bu ilin 8 ayında bankların kredit portfelində təxminən 4,4 milyard manat azalma qeydə alınıb. Bankların əsas gəlir mənbəyinin də kreditləşmə olduğunu nəzərə

alsaq, bu heç də arzuolunan göstərici deyil".

İqtisadçı vurğuladı ki, bank sektorunda əsas çətinlik problemli kreditlərin həcmində olan sürətli artımdır: "Azərbaycan bankları ötən il 1 milyard 472 milyon manat problemli kreditlə başa vurdular. Hazırda problemli kreditlərin həcmi 1 milyard 824 milyon manata qədər yüksəlib. Təxminən 350 milyon manatlıq bir artım qeydə alınıb ki, bu da kifayət qədər ciddi bir göstəricidir. Problemli kreditlərin həcminin artması ondan xəbər verir ki, hələlik bankların kredit portfelini, eləcə də problemli kreditlər məsələsini nizamlamaqda çətinlik çəkirlər. Mərkəzi Bankın rəsmi rəqəmləri ondan xəbər verir ki, bank sektorundakı problemləri 2017-ci ildə həll etmək mümkün olmadı. Kredit strukturuna da baxsaq, biz daha çox istehlak kreditlərinin artmasını müşahidə edəcəyik. O baxımdan İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzi olaraq biz təklif edirik ki, ABŞ-da olduğu kimi bankların və toksik aktivlərin sağlamlaşdırılması üçün vahid dövlət proqramı qəbul edilsin. ABŞ-da belə bir proqram 2008-ci ildə Qlobal maliyyə böhranı zamanı qəbul edildi və 400 milyard dollardan artıq vəsait bu istiqamətə yönəldildi. Oxsar proqramın Azərbaycanda qəbul edilməsi və bizim öncə də qeyd etdiyimiz kimi, problemli

kreditlərin azaldılması, eləcə də xarici valyuta ilə götürülmüş kreditlərin ödənilməsində güzəştlərin tətbiq edilməsi mexanizminin işlənilməsinə ehtiyac var".

Vüqar Bayramov təklif edir ki, devalvasiyalar nəticəsində valyuta kreditlərində yaranmış fərq dövlət, bank və vətəndaş arasında bərabər bölüşdürülsün: "Biz birinci devalvasiya zamanı üçtərəfli güzəşt mexanizminin tətbiq edilməsini təklif etmişdik. Belə bir mexanizmin tətbiq edilməsi, devalvasiyada yaranmış fərqi 3 tərəf arasında - dövlət, bank və vətəndaş arasında bölüşdürülməsi heç bir tərəfə xüsusi bir ağırlıq yaratmayacaqdı. Bu həm xarici valyutada verilən kreditlərin geri qaytarılması prosesinin bərpasına səbəb olacaqdı. Yaranmış fərqi üçdə iki hissəsinin bank və dövlət tərəfindən ödənilməsi vətəndaş üçün dəstək ola bilər. O baxımdan xarici valyutada verilmiş kreditlər daxil olmaqla, bank sektorunda toksik aktivlərin və problemli kreditlərin həlli ilə bağlı dövlət proqramının qəbul edilməsinə ehtiyac var. Nəzərə alsaq ki, 2018-2019-cu illər üçün beynəlxalq maliyyə qurumları Azərbaycanda iqtisadi artım proqnozlaşdırır, bu artım üçün bank sektorunda belə bir proqramın tətbiq edilməsinə ehtiyac var. Banklar məhz iqtisadi artım meyllərinə adaptasiya olunurlar. Bank sektoru iqtisadiyyatın mühərriki olduğu üçün, bu sektorun sağlamlaşdırılması olduqca vacibdir".

□ Nərgiz LİFTİYEVA

Rusiyada daha bir qadın gələn ilin martında keçiriləcək prezident seçkilərində namizəd olacağını açıqlayıb. Məşhur jurnalist, insan haqları fəaliyyəti Yekaterina Qordon dövlət başçılığına namizədliyini irəli sürüb. "Mən Rusiya prezidentliyinə namizəd oldum. Yəqin ki, qərarları başqaları ilə məsləhətləşmədən verən ilk prezident mən olacağam" -, deyir Y.Qordon bildirib.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl daha bir məşhur qadın, tanınmış teleaparıcı Kseniya Sobçak da prezidentliyə namizədliyini irəli sürüb. Sürpriz qərarını açıqlayan K.Sobçak Rusiya tərəfindən Kırımın ilhaqını tənqid edib: "Kırım birmənalı şəkildə Ukrayna ərazisidir. Rusiya Kırımı ilhaq etməklə 1994-cü ilin Budapeşt memorandumunu pozub, həmin sənədlə götürdüyü öhdəliyinə əməl etməyib". K.Sobçak qeyd edib ki, bu məsələdə ölkəsi kompromisə getməlidir. Onun bu mövqeyi ortaya qoyması Rusiyada və dünyada diqqətləri üzərinə çəkməsinə səbəb olub.

K.Sobçakın seçkiöncəsi kampaniyasının rəhbəri Rusiyanın ilk prezidenti Boris Yeltsinin seçki marafonunu idarə etmiş İqor Malaşenko olacaq.

Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov növbəti seçkilərdə qadınların prezidentliyə namizəd olabilecəyini bildirib: "Qadınların prezidentliyə namizəd ola biləcəyində problem yoxdur və burada məsələ çox aydındır. Belə ki, Rusiya Konstitusiyasındakı qanunda prezident seçilməyə layiq olan hər bir şəxsin xüsusiyyətləri qeyd olunub. Burada qadın və kişiyyə aid heç bir bölüm, ayrı-seçkilik yoxdur".

Qeyd edək ki, SSRİ dağıldıqdan sonra Rusiyada keçirilən prezident seçkilərində ilk dəfədir qadınlar namizədliklərini irəli sürürlər. Bu hadisənin Rusiyada qadınların siyasi fəallaşmasının əlaməti, təbii proses, yoxsa hakimiyyətin işlədiyi seçki texnologiyası olub-olmadığı barədə müxtəlif şərhələr, mülahizələr var.

Putinlə "döyüşə" qadınlar gedir...

Rusiya siyasətinə qadınların gəlməsinin süni seçki texnologiyası olması iddiası da var

Kseniya Sobçak

Yekaterina Qordon

toloq Qabil Hüseyinli bildirirdi ki, rus qadınları Rusiya dövlətinin sütunlarından. Lakin indiyə qədər siyasi həyatda qadınların siyasi fəallığı o qədər yüksək deyil. Siyasi monopoliya bir qayda olaraq kişilərə və ya indiyə qədər hakimiyyətdə kök salmış köhnə partnomenklatura ilə, yeni peyda olmuş siyasətçilərlə oliqarxların nümayəndələrinə mənsubdur. Qadınların seçkilərdə namizədliklərinin irəli sürülməsi və bu istiqamətdə aktiv görüntülər yaradılmağa çalışılması hakimiyyətin qurduğu ssenarilərin bir hissəsidir: "Bu ehtimal daha böyükdür. Məsələn, Kseniya Sobçakın atası Anatoli Sobçak

relse salınmasında, namizədliyinin irəli sürülməsində böyük rol oynayıb. Bu gün Kseniya Sobçakın Rusiya siyasi elektoratında elə bir gücü yoxdur ki, insanları öz arxasınca çəkib apara bilsin. Əvvəla, Rusiya kimi nəhəng bir ölkədə mütləq hansısa aparıcı bir siyasi partiyanın üzvü olmalısın ki, seçki prosesini müəyyən qədər təşkil edə bilsən. Kseniya Sobçakın da nə özü partiya sədridir, nə də partiya üzvüdür, nə də ölkədə siyasi fiqur olaraq tanınmır. Televiziya aparıcısı kimi tanınmaq hələ Rusiya boyda ölkədə siyasəti yönləndirə bilmək demək deyil. Odur ki, Rusiyanın da əksər siya-

si ekspertləri Kseniya Sobçakın namizədliyinin irəli sürülməsinin Kremlin öz planı olduğunu hesab edirlər. Qeyd edilir ki, Kreml bununla seçkilərdə bəzi şeyləri imitasiya etmək istəyir. İkinci iddiaçı qadın Yekaterina Qordon da həmçinin, hakimiyyətə yaxın dairələ-

rin nümayəndəsidir. Onun Putinlə rəqabət apara biləcəyi imkansız görünür".

Politoloq vurğuladı ki, seçki kampaniyası böyük maliyyə ehtiyatları, siyasi partiya kimi mühüm rıçaqlar və digər resurslara tələb edir. Hə iki qadın namizədin bu resurslara malik olmadığı aydın görünür: "Bütün bunlara söykənərək söyləmək mümkündür ki, Putinin seçki texnologiyaları bir sıra seçkiqabağı texnologiyalar hazırlayıb işə salıblar. Bu texnologiyalar vasitəsilə ölkədəki siyasi prosesləri bilavasitə nəzarət altına almaq, müxalifətin imkanlarını məhdudlaşdırmaq istənilir. Sözügedən qadınların namizədliyinin meydana gəlməsində də hazırlanan həmin seçki texnologiyası rol oynayır. Seçkilər yaxınlaşdıqca Kremlin siyasi texnologiyaları daha qəribə və şübhəli görünən layihələri hazırlayıb irəli sürəcəklər ki, bununla seçkiyə həm demokratik görkəm verməyə çalışsınlar, həm də Putinin parlaq qələbəsinə təmin etmiş olsunlar".

□ Etibar SEYİDAĞA

"Azərbaycan siyasi qərarların qəbulunda qadınların iştirakı ilə bağlı qürur duya bilər" - AŞ rəsmisi

"Azərbaycan Cənubi Qafqazda siyasi qərarların qəbulunda qadınların iştirakına görə ən yüksək göstəriciyə malikdir".

APA-nın məlumatına görə, bu sözləri Avropa Şurasının Bakı ofisinin rəhbəri Zoltan Hernyeyş Bakıda keçirilən Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində qadınların siyasi həyatda iştirakına dair regional araşdırmanın təqdimatında deyib. O bildirib ki, Azərbaycan bu göstəriciyə görə qürur duya bilər: "Bildiyim qədər ilə masa üzərində bir sıra layihələr var. Bu layihələr də qadınların

siyasi həyatda iştirakını daha da artırıcaq".

Səfir əlavə edib ki, təqdim edilən araşdırmada əslində

ən son məlumatlar əksini tapmayıb. Onun sözlərinə görə, bu gün keçirilən tədbirin ikinci hissəsində hazırda

vəziyyətin necə olmasına dair məlumatlar müzakirə ediləcək.

Daha sonra çıxış edən Al-nin Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri Kestutis Yankauskas bildirib ki, Azərbaycanda yerli idarəetmə orqanlarında işləyənlərin 35 faizi qadındır: "Parlamentdə də qadın təmsilçilər var. Lakin biz rəsmi qurumlarda kişiləri qadınlardan daha çox görürük. Bu ölkənin bu sahədə böyük tarixi var. Gələn il Azərbaycanda qadınlara səs vermə hüququnun verilməsinin 100 illiyi qeyd olunacaq".

"Land of Fire"dən gələnlər Madridi necə "odladı"

Samir SARI

"Qarabağ"ın Madrid "Atletiko"su ilə ikinci heç-heçəsinə görə ölkəmizdə yüz minlərlə azarkeş sevindi, elə bir o qədər də yanıldı.

Açıqı, hamı elə birinci oyunda 3:0-lıq məğlubiyyətin halallığını vermişdi, deyirdilər, "Atletiko" "Qarabağ"ı 3 qol vursa, hesab edirik ki, bərabərə qurtarib. Çoxları qorxurdu ki, birdən "Çelsi" vəziyyəti təkrarlanar.

Amma "Qarabağ" gəldi, birinci oyunda "Atletiko" ilə qol-suz heç-heçə etdi. Proqnozlarımız doğrulmadı, amma o vətənə qayıd ki, bədbin proqnozlar cəhənnəmə doğrusun, heç doğrulan günü olmasın, əsas odur ki, ürəkəçan nəticələr alınsın.

"Qarabağ" Madridə "Atletiko" ilə təkrar görüşə gedəndə isə çoxları deyirdi ki, bu dəfə variant yoxdur, "Atletiko" azı iki dəfə vuracaq. Fikir verirsinizsə, "Qarabağ"ın buraxacağı qol 3-dən 2-yə enmişdi, çünki Ağdam klubu artıq start həyəcanını dəf etmişdi, əmin idik ki, London haqq-hesabı bir daha təkrar olunmaz.

Gerçəkdən də hiss olunur ki, "Qarabağ"ın "Çelsi"yə böyük hesablı məğlubiyyəti sırf start həyəcanı üzündən, güclü rəqibin ad-sanı qarşısında təlaş düşüb vahimələnməkdən, ÇL təcrübəsi olmamaqdan doğub. Həmin "Çelsi" dünən "Roma"ya biabırçı hesabla (0:3) uduzdu. İndi baxarsınız, "Roma" Romada "Qarabağ"ı 3:0 hesabıyla uda bilməyəcək.

Xüles, azarkeşlərimiz bu dəfə də azı 2 qolun halallığını vermişdilər, "Qarabağ" Madriddə uduzub gəlsəydi də, mövzunu "canınız sağ olsun"la başlayıb-bitirəcəkdik.

Amma "Qarabağ" neynədi? "Qarabağ" "Atletiko"nu kaxırdırdı, məşqçi Simoneni cin atına mindirdi, madridliləri stadionla gəldiklərinə peşman etdi və azərbaycanlıların proqnozunu yenə yanıldı.

Əlbəttə, yenə cəhənnəmə olsun elə proqnozlar. Amma nəzərə alaq ki, "Qarabağ"ın məğlubiyyətinə pul qoyan, "Topaz"la mərəcə girən həmvətənlərimiz də olub və onlar təbii ki, uduzublar. Əminəm ki, "Qarabağ"ı görə pul uduzanların da əksəriyyəti deyiblər, cəhənnəmə olsun o 5 manat (təbii ki, 5 min uduzan o sözü deməz), əsas odur ki, "Qarabağ" uduzmasın.

Bu işlər belədir. "Atletiko" ilə iki heç-heçə çox ibretlik hadisə oldu. Təsəvvür edin ki, iki oyunun nəticəsinə görə "Qarabağ" "Atletiko"nu yenmiş oldu. Çünki onlar bu oyunları pley-off mərhələsində oynasaydılar, "Qarabağ"ın oyunçuları meydandan gülə-gülə çıxacaqdılar, "Atletiko"nun futbolçuları isə üzü üstə yaşıl qazona uzanacaqdılar. Qrizman Qodinə deyəcəkdik, dur, qardaş, dur, bu Land of Fire-dən gələnlər yaman od qoydular bizə. Simone gedib soyunub-geyinmə otağında başını şkafa vuracaqdı. Onsuz da əsəbi adamdır, güman ki, elə də edib.

Bax, biri də gedib "Sabah" qəzetinin futbol yazarı Mövlud Tezele deməlidir ki, biradər, o "əzik xoreoqrafi" söhbəti nə oldu, gördün, "Atletiko"nun azarkeşlərinin xoreoqrafiyası əlaydı, amma oyunçular da əzik duurma düşdülər, azarkeşlər də.

Bu hadisə bizimkilərə də dərs olmalıdır. Bir şey olmamış deyirlər: "Qapımızı dolduracaq", "Bizi aşırsız, "Roma" daşımızı daş üstə qoymayacaq", "Görürsünüz, "Çelsi" bizə nə edəcək" və sair və ilaxır. Gəlmişdilər, gördük.

Yəni çox da özümüzü aşıq, əzik, zəif tutmayaq. Bizi istəməyənlər, böyük hesabla uduzmağımızı, rəzil olmağımızı arzu edənlər onsuz da çoxdur. Biz onlara niyə qoşulaq ki?

Düzdür, yekə-yekə danışmaq da bir şey deyil. Gördüyünüz kimi, Qurban Qurbanov heç vaxt "meydanda fırtına qoparacaq", "Aslanlar kimi döyüşəcəyik", "meydana yalnız qələbə üçün çıxacaq", "3 xal bizlikdir" deyib çıxmır. Təvazökar danışır, rəqibə hörmət qoyur, nəticə qazananda da sakitcə baxır.

Yeri gəlmişkən, Qurbanın Konte və Simone kimi komandası qol vuranda özünü ülgücləməməsi şəxsən mənə xoş gəlir. Əsl məşqçi elə olar. Yoxsa o nəydi, Simone əke-bükə dirijorlardan çox əl hərəkəti edir, atdanıb düşür, başını tutur, iqiqat olur. Mourinyo da özünə əl qatır, sifətinə elə bir ifadə olur ki, sanasan, dünyanın borcunu belinə yığıblar. Konte daha betədir.

"Atletiko" ilə oyun barədə ən maraqlı fikri sosial şəbəkə istifadəçilərdən biri yazmışdı, kəşib yadigar saxlamalı sözdür: "Atletiko" azarkeşləri ildə 20 milyon verdiyimiz reklama görə Azərbaycanı tanımamışdılar. İndi illərlə yadlarından çıxmarıq".

Oktyabrın 31-də Bakı vaxtı ilə saat 24 radələrində Nyu-York şəhərinin Manhetten bölgəsində baş verən dəhşətli terror hadisəsi dünyanı silkələdi. Hadisə nəticəsində 8 nəfər həyatını itirib, 15 nəfər də yaralanıb. Faciədə həlak olan 8 nəfərdən 6-sı əcnəbi - Argentina və Belçika vətəndaşları olub. Həlak olan argentinalılar - Ernan Dieqo Mendosa, Dieqo Enrike Angelini, Alexandro Damiano Panukko, Ariel Erlix və Ernan Ferruçinin məktəb məzunları ilə görüşmək üçün Nyu-Yorka gedibləmiş...

Son aylarda səngiyən terror dalğasının bu dəfə Nyu-Yorkda davam etməsi bütün ölkələri hərəketə gətirib.

Terrorçu böyük bir yük maşını ilə velosiped yoluna girib və orada velosiped sürən insanları, piyadaları əzərək keçib. Hadisə şahidləri deyiblər ki, yük maşınının enən terrorist uzun lüləli silahla, dini şüarlar bağıraraq, ətrafa atəş açıb. Terrorçu velosipeddəki sakinləri əzəndən sonra maşından enib və əlində silahlar olan halda, "Allahu Əkbər" şüarını qışqırıb. Maraqlıdır ki, hadisənin baş verdiyi ərazi 11 sentyabr 2001-ci ildə terrora məruz qalan Dünya Ticarət Mərkəzinin çox yaxınlığındadır. Ekspertlər bunun təsadüfi olmadığını iddia edirlər.

Terror faciəsini törədən şəxsin kimliyini qısa zamanda üzə çıxıb. Bu, özbək əsilli, 29 yaşlı Seyfullah Saipovdur. O, 2010-cu ildə Green-Card udaraq, ABŞ-a gəlib. O, hadisədən sonra avtomobilindən əlində tapança düşən zaman yaxalanaraq, yaralı halda xəstəxanaya yerləşdirilib. ABŞ mediasının məlumatına görə, terrorçu İŞİD terror təşkilatının üzvüdür və bu səbəbdən də terror əyləmini İŞİD-in törətdiyi ortaya çıxır.

Özbəkistan prezidenti Şövkət Mirziyoyev ABŞ-ın Nyu-York şəhərində oktyabrın 31-də törə-

Terror kabusu Amerikada - dünya təlaşda

Zahid Oruc: "Yaxın Şərq hadisələri, "Ərəb baharı" inqilabları terroru gücləndirdi"

dilmiş terrorla bağlı bəyanat verib. Novator.az-ın məlumatına görə, dövlət başçısı ölkəsinin 29 yaşlı özbək Seyfullah Saipovun törətdiyi terrorun istintaqına kömək etməyə hazır olduğunu bildirib.

Dünyanın bir sıra ölkələrində baş verən son terror hadisələrinin özbək əsilli şəxslər tərəfindən törədilməsi Nyu-York faciəsindən sonra bir daha aktuallaşıb. Ekspertlər son zamanlarda ciddi zərbələr alan və artıq tarixə keçmək üzrə olan İŞİD terror təşkilatının Orta Asiya əsilli üzvləri tərəfindən son çırpıntılarını göstərildiklərini bildirirlər. Təsədüfi deyil ki, son 6 ayda baş verən iki dəhşətli terror aktının - Türkiyədəki "Reina" və Sankt-Peterburq

faciələri məhz özbək əsilli terrorçular tərəfindən həyata keçirilib.

Nyu-York terrorunun Amerikanın xarici ölkələrin vətəndaşları üçün güzeştler etdiyi Green Card qalibi tərəfindən həyata keçirilməsi nəticəsində Birləşmiş Ştatların bu istiqamətdəki siyasətini dəyişəcəyi, hətta bu güzeştlərdən imtina edə biləcəyi qeyd olunur.

Milli Məclisin Təhlükəsizlik və müdafiə komitəsinin üzvü, deputat Zahid Oruc bildirdi ki, öncə Nyu-York terrorunun törədilmə formasına diqqət çəkmək lazımdır: "Təəssüflər olsun ki, artıq nəqliyyat vasitələri təhlükəli silah kimi insanların qətlərində istifadə olunmaqdadır. Bundan öncə Almaniya, Belçika kimi ölkələrdə bu cür faciələrlə rastlaşdıq. Demək, terror şəbəkələrini birləşdirən xüsusi ideologiyalar, əsaslı təlimat bazaları bir-birinə yaxındır. Amerikanın İŞİD meydana çıxandan yürütdüyü siyasət çox təəssüflər olsun ki, son dərəcə ziddiyyətli olub. O, bir tərəfdən qara bayraqlı xilafət quruculuğu ideyasından irəliyə çıxmış silahlı qüvvələrə qarşı real hərbi əməliyyatlar keçirirdi, onları bombardman edirdi, onların əleyhinə beynəlxalq müqavimət təşkil edir, koalisiyalar yaradırdı. Digər tərəfdən də Suriya içərisində mötədil qüvvələr, mülayim müxalifət adı ilə başqa bir silahlı qüvvələri təcridə saxlayırdı. Bununla Bəşər Əsəd rejiminə

qarşı mübarizə apardıqlarını zənn edənlər sonradan Avropada həmin silahlı qüvvələri qarşılarında gördülər. Yalnız o zaman düşünməyə başladılar ki, bu ideoloji siyasi virus onların özünü də, cəmiyyətlərini də yoluxdurmaqdadır. İŞİD-in Orta Asiyaya güclü təsir etdiyini demək mümkün deyil. Ən azından burada dini etiraz daşıyıcıları çoxdur. Hərada radikal sələfçilik varsa, orada silaha sarılaraq, özlərinin və başqalarının həyatını təhlükəyə atanlar var. Terrorçuları 3, 5 və ya 7-ci dərəcələrə qoymaq olmaz. Əgər terrorçu birliyi mövcuddursa, onu lənətləmək və ona qarşı bütün vasitələrlə mübarizə aparmaq lazımdır. Əgər Əsəd rejimi yıxılırdı, Amerikanın silahlandırdığı qüvvələrin onun yerini tutacağı təqdirdə sizi əmin edərdim ki, Əfqanıstandakı quruluşdan daha dəhşətli quruluşla Yaxın Şərqdə üz-üzə qalacaqdı. Bu isə təkəc bir lokal ərazi ilə məhdudlaşmayacaqdı. Amerikada artıq neçənci dəfədir ki, dini və etnik mənsubiyyətə malik olanlar tərəfindən belə ağır əməliyyatlar keçirilir. Buradan çıxarılan istədiyimiz nəticə varsa, biri ondan ibarətdir ki, Tramp özü əslində namizədlik dövründə Barak Obamanı ağır ittihamlara məruz qoyarkən bunları söyləyirdi; sən İŞİD-ə digər ölkələrdə göz yumanda, mütləq qapında həmin təhlükənin əlamətlərini görəcəksən. Doğrudur, Amerika okeanın o tayındadır, bu cəhətdən Obamadan estafeti təhvil götürən Tramp müxtəlif ölkələrə qarşı vi-

za sanksiyasını tətbiq etməyə çalışdı. Ancaq təhlükə tək özbək vətəndaşı deyil. Orada öz yaşadığı toplumda basqını hiss edən, özlərinə qarşı mühitlə barışmayan, çıxdıqları milli torpaqların bugünkü firavan həyatını görməyənlər eyni cür təhlükələri törədə bilərlər. Burada səbəbləri aradan qaldırmadan nəticə ilə savaşa qatılmaq uğurlu bir yekuna aparıb çıxarmayacaq. Mənim anlamımda Yaxın Şərq hadisələri, "Ərəb baharı" inqilabları terroru gücləndirdi".

Z.Oruc Birləşmiş Ştatların son illərdə müəyyən etdiyi strategiyanın iflasından da söz açdı: "Amerikanın 2010-cu ildən başladığı strategiya iflasa uğradı. Bu, çox yanlış oldu. Dünya üçün milyonlarla köçkün yaratmaq yəni, eyni zamanda eyni milyonların həyatını ağır riskə qoyan cihadçılar, mücahidlər yetişdirməsinə səbəb oldu. Burada məsələnin xristian-İslam kontekstində qoyulmasının əleyhinəyəm. Tam arxayınlıqla deyə bilərəm ki, yaxınlarda bir hoteldə 58 nəfərin həyatını alan terrorçu kimi milli etiyada sahib qoyan şəxslər də belə əməliyyatlar keçirə bilərlər. Biz o zaman onları xristian İŞİD-i adlandıra bilərdikmi? Bu sualı da özümüzə verməliyik. Belə düşüncəm ki, İŞİD bayrağı altında döyüşənlər müddətli legionerlərdir, müxtəlif ölkələrdən onların sıralarına qoşulublar. Ona görə də onu konkret bir İslam amilinə bağlamaq yanlışdır".

□ **Cavanşir ABBASLI**

Aralıq dənizi Rusiya və ABŞ-ın hərbi bazasına çevrilib

Dünyanın ən böyük dövlətlərinin onlarla savaşa gəmilərinin toplaşdığı su hövzəsi sözün əsl mənasında "barıt çəlləyi"yə dönüb

Rusiya Müdafiə Nazirliyinin "Velikiy Novqorod" sualtı qayıq Aralıq dənizindən Suriyanın Deyr-əz-Zor əyalətindəki İŞİD terror qruplaşmasının vacib hesab edilən mövqelərinə və obyektlərinə "Kalibr" qanadlı raketləri ilə zərbələr endirib.

Bu, Rusiyanın Aralıq dənizində İŞİD-i vurmağı ilə bağlı ilk hadisə deyil. Bundan əvvəl "Admiral Kuznetsov" gəmisindən də Aralıq dənizindən İŞİD mövqeləri bombalanmışdı. Ruslar Xəzər dənizindən də bir neçə dəfə Suriya terrorçularının mövqelərini atəşə tutublar.

Ruslarla yanaşı, ABŞ da Aralıq dənizindən bir neçə dəfə Suriya ərazisini bombalayıb. Son olaraq 2017-ci ilin 7 aprelində ABŞ Hərbi-Dəniz Qüvvələrinə məxsus gəmilərdən Suriyanın Hums vilayətində yerləşən Şayrat hərbi-hava bazasını "Tomahawk" raketləri bombalamışdı.

3 qitə arasında yerləşən Aralıq dənizi tarix boyunca ən çox hərbi qüvvələrə su hövzələrindən biri olub. Ümumilikdə Aralıq dənizi sahillərində 22 dövlət yerləşir. Bunlar: Türkiyə, Yunanistan, İtaliya, Fransa, İspaniya, Xorvatiya, Monteneqro, Sloveniya, Bosniya, Albaniya, San Marino, Livan, Kipr, Malta, Suriya, Misir, Tunis, Əlcəzair və Mərakeşdir.

Ancaq qərbdə də olsa Aralıq dənizində ən çox hərbi gücə malik ölkələr sırasında sahil dövlətləri deyil, ABŞ və Rusiyadır.

Qeyd edək ki, Aralıq dənizində ən çox hərbi dəniz gücünə malik olan ölkələrdən biri Türkiyədir. Aralıq dənizində Türkiyə-

nin 20 döyüş gəmisi və 14 yarımdımçı gəmisi olmaqla, 34 gəmidən ibarət donanması var. Bunlardan 3-2 korvet, biri sualtı, biri hücum kateri və bir freqat tipli gəmi davamlı olaraq hərəkətdədir. Bundan başqa, Türkiyə Hərbi-Dəniz Qüvvələrinə məxsus başqa gəmilər də manevrlərdə iştirak etmək üçün Aralıq dənizinə cəlb olunur. Qeyd edək ki, ümumilikdə Türkiyə Hərbi-Dəniz Donanması 48 min nəfərdən çox şəxsi heyətə malik, 75 təy-yarə, 19 freqat, 7 korvet, 14 sualtı qayıq, 108 hücum katerindən ibarətdir. Bundan başqa, Türkiyə hərbi donanmasında sahil əməliyyatları üçün nəzərdə tutulmuş 4500 nəfərlik amfibiya, SAS və SAT komandos birlikləri var.

Türkiyədən sonra Şərqi Aralıq dənizində ən çox hərbi güc Misirə məxsusdur. Təxminən 20 min şəxsi heyəti olan Misir HDQ-nin 221 gəmisi və kateri var. Bunların içərisində 4 sualtı qayıq, 8 freqat da var. Misir HDQ-nin 2 min nəfərlik sahil-mühafizə dəstəsi var.

Aralıq dənizi sahilində yerləşən müharibə dövləti İsrailin isə 3 korvet və 10 hücum katerinin olduğu ümumilikdə 64 hərbi gəmidən ibarət donanması var.

Türkiyənin qonşusu və zaman-zaman gərginlik yaşadığı Yunanistanın hərbi dəniz qüvvələri 84 döyüş gəmisi və 29 döyüş təyyarəsindən ibarətdir. 6 ildən çoxdur daxili müharibənin davam etdiyi Suriyanın dəniz qüvvələri 4 freqat və 40-a yaxın digər tipli gəmiləri var.

Şərqi Aralıq dənizində son illər ən aktiv hərbi güclərdən biri də Rusiyaya məxsusdur. Rusların Suriyanın Tartus limanında 1970-ci illərdən hərbi bazaları var. Bundan başqa, Rusiya HDQ-nin Qara dəniz və Baltik donanmaları vaxtaşırı Şərqi Aralıq dənizi hövzəsinə hərbi gəmi göndərir. Rusiyanın son illərdə Aralıq dənizində 13 hərbi gəmisinin keşik çəkdiyi məlum-

dur. Bu gəmilər zaman-zaman əvəzlənir. Hətta ötən il bir müddət Rusiyanın ən böyük və hələlik yeganə təyyarədəşyan "Admiral Kuznetsov" gəmisi Suriya sahillərində lövbər salmışdı. Rusiyanın Aralıq dənizindəki gəmilərindən 4-ü savaşa gəmisi, 9-u isə yarımdımçı gəmidir. Eyni zamanda 3 korvet, 2 freqat, 1 kəşfiyyat, 2 savaşa və sualtı qayıq var.

Müxtəlif zamanlar Aralıq dənizində 3 hərbi gəmisi olan ABŞ HDQ tez-tez gəmilərin sayını artırır. Bu ilin fevralında ABŞ HDQ-yə məxsus və dünyada ən böyük hesab olunan "George W.H. Bush" təyyarədəşyan gəmisini Suriya sahillərinə göndərirdi. Bu gəmilərdən İŞİD-ə qarşı

mübarizədə istifadə olunduğu, buradan qalxan təyyarələrin İraq və Suriyada İŞİD mövqelərini bombaladığı qeyd olunur. 2016-cı ildə isə "Dwight D. Eisenhower" təyyarədəşyan gəmisi Aralıq dənizinə göndərilmişdi. 2015-ci ildə isə ABŞ HDQ-nin "USS Roosevelt" təyyarədəşyan gəmisi, 3 freqat, 2 esmines, 1 elektron savaşa gəmisi, 1 kəşfiyyat və 1 hava hücumundan müdafiə gəmisi bu dənizinin şərq sahillərində xidmət edib.

□ **KƏNAN**

DİQQƏT! 2011-ci ildən bütün Beynəlxalq Bal Sərgilərinin qalibi "Darı Tyan Şana" (Qırğızistan) şirkətinin bal və müalicəvi bal məhsulları Bakıda!

Atbaş balı (Ağ bal)

Esparsət balı (monoflor)

İssık kul balı

Karkıra balı

Uzqen balı

Mumiya

Jenşen balı

Şan Balı

Arı südü.

Şirkətin məhsulları yarmarka və bazarlarda satılmır. Məhsulları bu ünvanadan ala bilərsiniz: Neftçi Qurban küçəsi-119. (Bayıl Doğum evinin yanı) Əlaqə telefonu: (012) 49123-82; (051) 922-15-71

Elan

ƏMDK-nin 4 sayılı ərazi idarəsi tərəfindən 23.11.2015 tarixdə Məmmədov Ələsgər Rasim oğluna verilmiş qeydiyyat № 1615022311, reyster № 308013064222, RX № 0777506 çıxarış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Havalalar soyuyan kimi elə bir adam yoxdur ki, yeməyin yanında turşu sevməsin. Ümumiyyətlə, qış aylarını turşusuz təsvür etmək mümkün deyil. Məhz buna görə də xanımlar turşu ehtiyatını yaydan görməyə başlayır. Yayda turşu qoya bilməyənlər isə onu mağazalarda satılan müxtəlif firmalara aid hazır konservlərini, ya da açıq şəkildə çəki ilə satılanları alır. Mütəxəssislər ev şəraitində hazırlanan turşuların insan sağlamlığı üçün zərərli olduğunu, hətta ağır zəhərlənməyə səbəb olacağını deyirlər. Mağazalarda satılan müxtəlif firmalara məxsus hazır konservləşdirilmiş turşuların isə aparatlarla yuyulub hazırladığı üçün tam təhlükəsiz olduğunu və onlardan yeməyi məsləhət görürlər.

Təəssüf ki, insanların turşulara tələbatının artdığını gören bir sıra işbazlar onu necə və harada gəldi açıq şəkildə satırlar. Bu turşuların hansı şəraitdə, hazırlayan şəxsin standartlardan xəbərdar olub-olmadığı isə bilinmir. Açıq şəkildə yol kənarında və bazarlarda satılan turşuların əksəriyyəti lazımı analizlərdən keçmədiyindən zəhərlənmələrə və digər həyati təhlükələrə səbəb ola bilər. Bundan əlavə, yolun tozunun da bu turşuların üzərinə hopması, yoldan keçənlərin əllərini atıb turşunun dadına baxması ikiqat təhlükə yaradır. Apardığımız müşahidələr göstərdi ki, müxtəlif tərəvəzlərdən olan bu turşuların plastik qablarında, torbalarda və taxtadan hazırlanmış pivə çəlləklərində satılır. Qiymətlər isə demək olar ki, bazarda da, yol kənarında da eyni idi: kələm turşusunun bir kiloqramı 2 manat, xiyar və pomidor turşusunun kilosu isə 2 manat 50 qəpik.

Qeyd edək ki, plastik qabda satılan turşular ikiqat təhlükəli hesab edilir. Çünki plastik qabların tərkibində zərərli kimyəvi elementlər var ki, bu elementlər də sirkə ilə reaksiyaya girəndə riskli tərkib yaranır. Ümumiyyətlə, turşu üstü açıq satılmamalıdır. «Həzi Aslanov» metrosu çıxışında üstü açıq satılan turşudan demək olar ki, yoldan ötən hər kəs əlini salıb dadına baxır ki, bu da

Turşu alanda diqqətli olun: öldürə bilər...

Ziyəddin Kazımov: "Bu turşuların harada, necə, hansı şəraitdə hazırladığı məlum deyil"

Eyyub Hüseynov: "Bazarlara getsək görürük ki, minlərlə turşu bankasına sənəd veriblər ki, guya yoxlanılıb"

həm təmizlik baxımından, həm də gigiyenik baxımından düzgün deyil. Turşu satanların bir neçəsi ilə söhbət edib turşuların haradan gətirdiklərini, ümumiyyətlə, bu turşuların yoxlamadan keçib keçməməsinə dair icazənin olduğunu soruşduq. Bu sualı ünvanladığımız istər "8-ci kilometr bazarı", istərsə də yol kənarında ki turşu satıcıları turşuların təmiz olduğunu və yoxlamadan keçdiyini desələr də heç biri bunu təsdiq etmədi. Hər hansı bir sənəd göstərə bilmədi. Ya sənədi hara qoyduqlarını bilmədiklərini dedilər, ya da "nəyə görə göstərməliyik, hələ ki, zəhərlənən və ya şikayət edən olmayıb" deyərək özlərinə haqq qazandırdılar.

Maraqlıdır, açıq satılan bu turşulara nəzarət edən bir qurum varmı?

Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin şöbə müdiri Ziyəddin Kazımov yol kənarına qoyulub satılan turşuların qanunsuz fəaliyyət olduğunu dedi: "Əgər bu, sahibkarlıq subyektidirsə, yeni bir adam evində yaxşı turşu hazırlayırsa, o zaman ona qoyulan tələblər ondan ibarətdir ki, o, aldığı tərəvəzləri təmizləməli, uzun müddət suyun altında yumalı və hazırlayacağı turşuların reseptinə uyğun olaraq qoymalıdır. Əlavə dadvericilərdən başqa turşuya atılacaq duz təmiz, emal olunmuş və qablaşdırılmış olmalıdır. Turşu duza qoyulduqdan

müəyyən müddət sonra yetişir. Yetişdikdən sonra bazarda açıq halda və ya qablaşdırılmış formada satışa verilməlidir. Yol kənarında satılan turşular hamısı qanunsuz fəaliyyətdir və təhlükəlidir. Bu turşuların harada, necə, hansı şəraitdə hazırladığı məlum deyil. O ki qaldı bazara, vətəndaş öz evində hazırladığı turşuların gətirib bazarda sata bilməli. Ancaq təəssüf ki, bu gün Qusar zonasından, hətta Bakının müəyyən yerlərindən gələn turşuların elə bazarda özündə hazırlayırlar. Burada da müəyyən nöqsanlar mövcuddur. Sovet vaxtında turşuların bazarda taxta çənlərdə hazırlayırdılar. İndi plastik materialdan hazırlan-

miş çənlərdə hazırlayırlar. O lərdə turşular həmin plastik qablarında satılır. Hətta bəzən o plastik qabların mənşəyi belə məlum deyil. Bu qabda saxlanılan turşular təhlükə yarada bilər. Təhlükə yarada bilər deyəndə bu o demək deyil ki, o turşunu yeyən şəxsə nəse olacaq. Amma zaman-zaman orqanizmdə, beyin toxumalarında, böyrəklərdə yığılıb müəyyən problemlər yarada bilər. Hazırlanan turşular hər taxtadan, məsələn, şam ağacından hazırlanan qablarda da saxlanıla bilməz".

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov Azərbaycan mətbəxinə qida mədəniyyətsizliyinin hökm sürdüyünü dedi: "Evdə tutulan turşular təhlükəlidir. Ümumiyyətlə, turşular insana zərərli deyil. Əgər vətəndaşın istəyi çəkməyə, sənaye üsulu ilə hazırlanan turşulara etibar etsinlər. Bazarlara getsək görürük ki, minlərlə turşu bankasına sənəd veriblər ki, guya yoxlanılıb. Bunlar yalançı yoxlanılmaqlarıdır və anormal haldır. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi yaranandan sonra düşüncəmiz də belə bu vəziyyətə dəyişdi. Ölkədə qida təhlükəsizliyi məsələsi həll edilməlidir. Bu, insanların tədricən zəhərlənməsinə, hətta ölümünə səbəb olur".

□ Günel MANAFLI

Ailələr 2+2 formatından niyə çıxa bilmir?

Əhməd Qəşəmoğlu: "İnsanların təhsili artdıqca çoxuşaqlılığa meyillilik azalır"
Vəfa Rəşidova: "Bu, əslində psixoloji narahatlıq, güvənsizlikdir"

Azərbaycan ailələri uzun zamandır ki, 2+2 formatından çıxa bilmir. Yəni ana, ata və iki uşaq. Vaxtı ilə 4 uşaq az sayılırdı. İndi isə 3 uşaq çoxuşaqlı ailə kimi baxır, hətta bəzən "bu uşaqları necə böyüdəcəksən" deyərək acıyırlar da.

Hazırda 3 uşaq ailələrə çox rast gəlinir. Valideynlər bunu hazırkı iqtisadi vəziyyətdə uşaqları böyütməyin, yaxşı bir gələcək vermənin çətinliyi ilə əlaqələndirir. Bir sıra mütəxəssislər isə düşünür ki, ailələrin bir, maksimum iki uşaq kifayətlənmələrinin səbəbini uşağa baxmaq istəməmələri və öz rahatlığına düşkün olmaları ilə bağlıdır. Bəzi mütəxəssislər isə bunun tam əksini, maddi sıxıntılara görə valideynlərin çox uşaq istəmədiklərini deyir.

Maraqlıdır, bəs əslində səbəb nədir?

Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu burada iqtisadi faktorun ciddi rol oynadığını dedi: "Əhali artımı həm ölkənin, həm də beynəlxalq iqtisadiyyatın diqqətində olur. İn-

diki vaxtda elə bir situasiya yaranıb ki, yer üzərində əhali artımı çox ciddi şəkildə diqqət mərkəzindədir. Çünki 1960-cı ildən sonra Birləşmiş Millətlər Təşkilatının hesablamaları oldu və bu qənaətə gəldilər ki, əhali bu sürətlə artırsa, yer üzündə resurslar çatmayacaq, böyük problemlər olacaq. İndiki vaxtda müəyyən bir artımın olması qənaətbəxşdir. Bizim ölkədə də hələ ki müsbət artım var. Bizim üçün ən mühüm olanı əhalinin keyfiyyəti olmasıdır. Sayının çox olması həyati əhəmiyyətli deyil. Ailələrdə uşaq sayının az olmasının səbəbləri kompleks və iqtisadi səbəblərdir. İqtisadiyyat imkan verərsə, insanların geniş mənzil şəraiti olsa, uşaqlarını təmin edə bil-

sələr Azərbaycan əhalisi hələlik yaxın ənənələrə görə çoxuşaqlı ailənin tərəfdarıdır və istəyərlər ki, uşaqları çox olsun. Amma iqtisadi faktor burada ciddi rol oynayır. Digər faktor isə insanlar savadlandıqca, təhsili artdıqca çoxuşaqlılığa meyillik azalır. O ölkə-

lərdə daha çox uşaqlar doğulur ki, orada təhsilin səviyyəsi aşağıdır, analar təhsil görməyib. Yüksək təhsil alan analar düşünür ki, az olsun, amma keyfiyyətli olsun, həm də qadının öz həyatı da var. İndi beynəlxalq səviyyədə kənd qadınları da o informasiyanı alır-

lar ki, insanın öz həyatı da var və özünü uşaqlara həsr etməməlidir. İqtisadi, sosial, mənəvi problemlər var. Mən hər zaman hesab etmişəm ki, ailədə 3 uşaq olsa, daha yaxşıdır. Tək olanda əqoist böyüyür, çünki onun tay-tuşları böyüklər olur, iki uşaq olanda bir-birləri ilə konfliktdə böyüyürlər, 3 uşaq olanda isə ortaq bir mühit olur. Sosial bir cəmiyyətdə böyüyürlər. Digər tərəfdən, gələcəkdə uşaqların əmisi, dayısı olur ki, bunların özü də mənəvi dəstəkdir. Ona görə mən arzu edərdim ki, Azərbaycanda daha çox 3 uşaq ailə modeli geniş yayılsın".

Bunun psixoloji tərəflərinə gəlincə isə psixoloq Vəfa Rəşidova bildirdi ki, çoxuşaqlı ailələrin az olmasının psixoloji səbəbi bu gün valideynlərin çox maksimalist olmalarıdır: "Məsələn, valideyn düşünür ki, bir övladım olsun, amma onu mükəmməl oxudum, mükəmməl yedizdirim, mükəmməl geyindirirəm düşüncəsi var. Düşünür ki, 3-4 övladım olarsa, onu mükəmməl şəkildə böyüdə bilmərəm. Bu mükəmməlliyatçılıq da təbii ki, xarakterdən və həyat tərzindən irəliləyir. Mükəmməlliyatçı insanlar hər şeyin ən yaxşısını istəyir. Bunlar ya olursa ən yaxşısı olsun, olmasa, heç olmasın düşüncəsində olan valideynlərdir. İnsan psixologiya-

sı dəyişir. 20-30 il bundan əvvəlki valideynlər bu düşüncədə olmağa bilirdilər. Amma insan psixologiyası, dünyagörüşü, yanaşması dəyişdiyi üçün mükəmməlliyatçılığa doğru gedirlər. Bunun sonu da belə bir davranışlar seriyəyir ki, bir uşağım olsun, amma hər şeyi olsun. Ona görə də ailələrdə çox uşaq istənilir. Valideynlər də belə bir qorxu da olur ki, birdən mən bir uşağın təhsilini, geyiminə həddindən artıq fikir verərəm, amma o birinə edə bilmərəm. Əslində bu, yanlış düşüncədir. Maksimalist insanlar üçün ortami qoruyub saxlaya bilmədikləri üçün onlarda "3-4 uşaq arasında balansı qoruyub saxlaya bilmərəm" qorxusu olur. Buna görə də az uşaq olanda onlar özlərini psixoloji olaraq daha güvəndə hesab edirlər. Düşünür ki, bu ailənin bir uşağı var, onun üçün hər şeyi edib. O birinin 4 uşağı var, amma hamısına əl yetirə, yaxşı təhsil verə bilməyib. Mən də onun kimi bir uşağım olsun, hər şeyi olsun. Bu əslində psixoloji narahatlıq, güvənsizlikdir. Bunu çox insanlar maddiyyatla bağlayır, amma maddiyyatla əlaqəsi yoxdur. Maddi vəziyyəti elə də yaxşı olmayan ailələr var ki, onların hər şeyləri öz qaydasındadır, təhsilləri də, dünyagörüşləri də valideyn tərəfindən qorunub saxlanılıb".

□ GÜNEL

MUSAVAT

Son səhifə

N 227 (6841) 2 noyabr 2017

Tibb bacısına şiddət göstərdilər, 500 min dollar ödədilər

Amerikada şüuru qapalı olan xəstədən qan alınması qarşısını almaq istədiyi üçün həbs olunan tibb bacısı Aleks Vubbelsə 500 min dollar təzminat veriləcək. Vibbels açıqlamasında bildirib ki, 26 iyulda bir yol qəzası nəticəsində xəstəxanaya gətirilən və şüuru qapalı olan bir xəstədən qan nümunəsi alınmasını istəyən detektiv Ceff Payneyə mane olmaq istədiyi üçün həbs olunub, polis məşinə qədər sürüklənib. Baş verənlər polis kamerası tərəfindən qeydə alınıb. Vubbelsin vəkili Karra Porter deyib ki, şəhər rəhbərliyi və xəstəxana administrasiyası ilə tibb bacısı arasında anlaşma olub. Sözügedən qurumlar tibb bacısına 500 min dollar təzminat ödəyəcəklərini açıqlayıblar.

Tibb bacısı deyib ki, alacağı pulun bir qismini polis kamerası görüntülərini almaq istəyən zərərçəkən insanlara hüquqi yardım üçün istifadə edəcək. Onun dediyinə görə, bu sayaq hadisələrdə görüntülər olduqca böyük önəm daşıyır: "Həqiqətləri bilmək hər kəsin haqqıdır və görüntüləri izlədikcə həqiqətə çatırıq".

Vubbels təzminatın bir hissəsini də öz vəzifə borclarını yerinə yetirərkən fiziki və sözlü istismara məruz qalan tibb bacıları üçün kampaniya düzənləmək üçün istifadə edəcək, daha bir qismini isə tibb bacıları birliyinə yollayacaq. Aleks Vubbels hadisənin ardınca cəza almadan azad edilmişdi. Amma yaşananlara görə psixoloji gərginlik keçirən Vubbels hadisəyə dair görüntüləri polisdən alıb və yayımlayıb. Sözügedən görüntülər sosial mediada ajiotaja səbəb olmuşdu.

Bağırsaqlarından 639 ədəd mismar çıxarıldı

Hindistanda psixoloji problemləri olan və mədə ağrısı ilə xəstəxanaya gedən xəstənin tomoqrafiyası görünənləri dəhşətə gətirib. Xəstənin bağırsaqlarından 639 ədəd mismar çıxarılıb. Hindistan mediasının yazdığına görə, Gobarqdanqa bölgəsində yaşayan və adı açıqlanmayan 48 yaşındakı şəxs mədə ağrısı və qusma şikayəti ilə iki həftə öncə Kalkutta xəstəxanasına gedib. Əməliyyatı həyata keçirən həkim Siddhartha Bisvas mismarların böyük hissəsinin 5 santimetrdən uzun olduğunu deyərək, aşağıdakıları bildirib: "Xəstənin vəziyyəti yaxşıdır və nəzarət altında tutulur. Şanslıdır ki, xəstənin bağırsaqlarında böyük miqyaslı bəmləri olan xəstənin davamlı olaraq mismar udduğunu deyiblər.

Hekimlər psixoloji problemləri olan xəstənin davamlı olaraq mismar udduğunu deyiblər.

Pişik sədəqəti - 1 ildir sahibinin məzarı yanında yatır

İndoneziyanın Yava adlı bölgəsində pişik bir ilini sahibinin qəbrində keçirib. Bu barədə "Daily Mail" qəzeti xəbər verir. Xəbərə görə, 28 yaşlı Keli Keningau Praytno heyvanı evinə götürmək istəsə də, o, qəbiristanlığa geri qayıdıb. Nəşrin xəbərinə görə, pişik hər gün Kandari adlanan mərhum sahibinin uşaqlarının yanına gəlir. Sahibinin uşaqları pişiyi yedizdirirlər və bundan sonra pişik qəbiristanlığa geri qayıdır. Praytno isə deyib ki, ona bu pişiyi müşahidə etmək olduqca ağırdır: "Bu, onu göstərir ki, heyvanlar öz sahiblərinə qarşı necə sədəqətlikdirlər".

Gənc qadın pişiyi yeməklə cəlb etməyə çalışsa da, o, hər dəfə qaçıb qəbiristanlığa gedir. Bundan öncə, oktyabr ayında da sahibinin atdığı it bir ay boyunca onu atıldığı yerdə gözləmişdi. Hətta facebookda da bu ləqəbli itin sahibinin atdığı köhnə mebel və zibil yeşiyinin yanında yatdığı bildirilmişdi.

Əri üçün zəhərli süd hazırladı, 13 nəfəri öldürdü

Pakistanda ərinin ölümlərindən qəzəbli olan qadın onun üçün hazırladığı zəhərli süd-lə 13 nəfəri öldürüb. Təcürbəli polis məmuru Ovais Əhməd mövzu ilə bağlı yerli mediaya verdiyi açıqlamasında bildirib ki, sentyabr ayında görücü üsulu ilə evləndirilən Asiya Bibi cinayət ittihamı ilə həbs olunub. Cinayətdə iştirak etdiyi iddiası ilə Bibinin sevgilisi və sevgilisinin xalası da həbs olunub.

Polis sənədlərinə görə, Bibi keçən həftə ərinin südünə zəhər qarışdırıb, amma əri südü içməyib. Bu zaman həmin süddən qatığa bənzər, süd lassı adı verilən içki hazırlanıb. Bibinin əri daxil olmaq üzrə bütün ailənin içdiyi lassı ucbatından 13 nəfər ölüb və 14 nəfər də xəstəxanaya aparılıb.

Pakistanda hələ də qadınlar yüz illər boyudur ki, öz haqları üçün mübarizə aparırlar. Onların çoxu uşaq yaşlarından görücü üsulu ilə evləndirilir.

QOÇ - Hansısa işi planınıza uyğun həyata keçirmək imkanınız olmayacaq. Hər şey gözənilmədən baş verəcək. Hətta qəfildən pul kisəniz ağırlaşa da bilər. Axşam saatlarında istirahət edin.

BUĞA - Şəxsi büdcənizdə vəziyyət ürəkəncən olmasa da, nəzərdə tutduğunuz planların icrasında çətinlik çəkməyəcəksiniz. Günün ikinci yarısında mənasız amillərə vaxt itirməyin.

ƏKİZLƏR - İntuisiyanıza inanın. Həmişə məsləhətə ehtiyacınız olsa belə, bu gün daxili səsinizin hökmü ilə hərəkət etməlisiniz. Bununla yanaşı, tərəf-müqabilərinizin rəyini də nəzərə alın.

XƏRÇƏNG - Sağlamlığınıza diqqət yetirin ki, qarşıda duran öhdəliklərinizə daha asan yetişəsiniz. Ulduzların düzümü saat 14-16 aralığında və saat 19-dan sonra şanslı məqamlar yaşayacağınızdan xəbər verir.

ŞİR - Saat 16-ya qədər bütün vacib işlərinizi yekunlaşdırmağa çalışın. Həmin ərəfədə şəxsi işlərinizdə müsbət dönüş gözlənilir. Sonrakı müddəti isə daha çox istirahətə həsr edin.

QIZ - Ulduzlar xəbər verir ki, bu təqvim şəxsi işlərinizdə yeni mərhələnin baş qaldırmasına səbəb ola bilər. Bunun üçün müsaiblərinizə diqqətlə qulaq asmalı, düz seçim etməlisiniz.

TƏRƏZİ - Ümumən düşərli gün hesab etmək olar. Həm fəaliyyət zəminində, həm də insanlarla münasibətdə çox şeydən razı qalaçaqsınız. Bu gün emosionallıqdan uzaq olmağa çalışın.

ƏQRƏB - Real hadisələrlə daxili yanaşmanızda ciddi ziddiyyət var. Bu da təbii olaraq ətrafa münasibətinizdə və əsəblərinizdə xoşagəlməzlik yaradır. Bu gün məhz deyilən problemi həll etməlisiniz.

OXATAN - Qarışıq gün hesab etmək olar. Bəzi sahələrdə vəziyyət nəzarətinizdən çıxıb bilər. Bu səbəbdən hər addımda diqqətli olmalısınız. Bu gün qidanıza da fikir verməlisiniz.

OĞLAQ - Fiziki və təcürbə baxımdan pasiv gün olsa da, düşüncə və planlarınızda irəliyə doğru addım ata bilərsiniz. Amma ideyalarınızı kəskin qoymaqdansa həmsöhbətlərinizə güzəştə getməlisiniz.

SÜTÖKƏN - Boş vaxt olduğu təqdirdə qohum-əqrabaya baş çəkmək sizə rahatlıq verə bilər. Cari qaygılarınızı bugünlük də olsa, unutmaya çalışın. Bu gün pul xərcləməyə dəyər. Axşam soyuqdan qorunub.

BALIQLAR - Hər mənada düşərli gündür. Rastlaşdığınız hər bir hadisə üreyinizdən xəbər verəcək. Əlbəttə ki, bunun üçün özünüz də canfəşanlıq göstərməlisiniz. Sövdələşmələrdə aktiv olun.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Evi qarət olundu, arvadının xəyanətini öyrəndi

İtaliyanın Viçensa bölgəsində yaşayan 54 yaşlı kişi eyni gün ərzində həm evinin qarət olunması, həm də arvadının ona qonşusu ilə xəyanət etməsi xəbərinin şokunu yaşayıb. Bu barədə lenta.ru saytı "Il Gazzettino"ya istinadən xəbər verir. İtalyan kişi işdən sonra evə qayıdıb və görüb ki, evdə olmadığı müddətdə içəri oğrular girib. Onlar evdən bütün ailəvi zinet əşyalarını oğurlayıblar, eləcə də silah olan şkafı aparıblar. Kişi bu oğurluqdan xəbər tutub-tutmadığını öyrənmək üçün qonşunun evinə gedəndə isə həyat yoldaşını qonşusu ilə bir yataqda görüb. Oğurlanmış silahlar növbəti gün şəhər sərhədlərindən kənarında tapılıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.